KOHTI HÄÄTÖJEN EHKÄISYÄ

STOP HÄÄDÖILLE – HÄÄTÖUHAN VARHAINEN TUNNISTAMINEN JA HÄÄTÖJEN ENNALTAEHKÄISY KOULUTUKSEN KEINOIN -HANKE

LOPPURAPORTTI

2026

VAILLA VAKINAISTA ASUNTOA RY

KOHTI HÄÄTÖJEN EHKÄISYÄ
Stop häädöille – Häätöuhan varhainen tunnistaminen ja häätöjen ennaltaehkäisy koulutuksen keinoin – hanke 2023–2025
Loppuraportti

Vailla vakinaista asuntoa ry 2026
Katri Paakkanen, Vlada Petrovskaja, Elina Pohjosaho
Taitto: Vlada Petrovskaja

ISBN 978-952-88-1552-5 (PDF)

SISÄLLYSLUETTELO

ALKUSANAT 2

ASUNNOTTOMUUS JA HÄÄTÖJEN TAUSTASYYT 4

HÄÄTÖJEN EHKÄISY KOULUTUKSEN KEINOIN 8

HANKKEEN ROOLI HÄÄTÖJEN EHKÄISEMISEEN TÄHTÄÄVÄSSÄ TYÖSSÄ 11

HÄÄTÖJEN ENNALTAEHKÄISY ON MAHDOLLISTA 19

KEINOT, JOTKA EHKÄISEVÄT HÄÄTÖJÄ 23

KÄYTÄNNÖN ESIMERKEISTÄ EHDOTUKSIA 24

NÄEMME ONGELMAT – USKALLAMMEKO KEHITTÄÄ RATKAISUJA 33

LOPUKSI 36

LIITTEET 37

VLADA PETROVSKAJA
HANKEPÄÄLLIKKÖ

ALKUSANAT

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA:n rahoittaman kolmivuotisen Stop häädöille - Häätöuhan varhainen tunnistaminen ja häätöjen ennaltaehkäisy koulutuksen keinoin -hankeen (2023–2025) tavoitteena oli lisätä isännöintialan yritysten, huoltoyhtiöiden ja vuokranantajien edellytyksiä kohdata haastavassa elämäntilanteessa eläviä ihmisiä, tunnistaa asumiseen tukea tarvitsevien erityistarpeita. Hankkeessa haluttiin varmistaa, että häätöuhan alla elävät ihmiset saavat oikea-aikaista tukea ja apua asumisen ja asioinnin haasteisiin, ennaltaehkäistä häätöjä ja asunnottomuutta.

Tarve hankkeelle syntyi Vailla vakinaista asuntoa ry (Vva ry) yritysyhteistyön kautta. Kentältä kuuluivat isännöinnin ammattilaisten kasvava huoli häätöuhan alla elävien ihmisten toimintakyvyn heikentymisestä, työn kuormittavuuden lisääntyminen, haastavien häätötilanteiden yleistyminen, sekä yhtäaikainen isännöitsijöiden aito välittäminen ja halu ohjata hädänalaisessa asemassa eläviä ihmisiä palvelujen ja avun piiriin. Samaan aikaan Vva ry:n henkilökunnan kohtaamistyön havainnot häätöihin johtaneiden tilanteiden tunnistamattomuudesta ja Suomessa toimeenpantujen häätöjen määrän kasvu vauhdittivat Stop häädöille -hankkeen ideointia. Hankkeen päämääräksi muodostui tuoda asunnottomuustyön sekä asumissosiaalisen työn osaamista kentälle, jossa asumisen haasteet ja häätöjen uhka tulevat ilmi ensimmäisenä niin vuokranmaksukyvyn heikentymisenä kuin ympäristöä häiritsevän elämäntavan takia.

Monialainen yhteistyö oli hankkeen suunnitteluvaiheesta lähtien edellytys hankkeen onnistumiselle. Hankkeessa astuttiin kentälle, jossa työn keskiössä olivat taloyhtiöiden arjen sujuvuus ja kiinteistön hallintaan liittyvien käytännön asioiden hoito, kiinteistön arvon säilyttäminen, mutta myös kaikkien asukkaiden viihtyvyyden varmistaminen. Asunnottomuustoimijana Vva ry:n intressi oli varmistaa asumisen onnistuminen ja viihtyvyys nimenomaan niiden asukkaiden kohdalla, jotka erinäisistä syistä eivät pystyneet siihen itse. Erityisen haavoittuvassa asemassa olevien asukkaiden ja heitä arjessa kohtaavien ammattilaisten tavoittamiseen tarvittiin yhteistyökumppaneita, jotka ovat koko hankkeen aikana ansiokkaasti edistäneet niin hankkeen etenemistä kohti asetettuja tavoitteita kuin tunnettuuttakin. Hankkeen ohjausryhmä koostui Isännöintiliiton, Kiinteistöliiton, Taloasema Oy:n, Taitotalon, Y-Säätiön Asunto ensin Verkostokehittäjien, Oulun Kenttätien

palvelukeskuksen ja Varken (ent. ARA:n) asiantuntijoista. Ohjausryhmän jäsenten kiinnostus hanketta kohtaan ja sitoutuminen hankkeelle asetettujen tavoitteiden edistämiseen johti myös muihin yhteistyömahdollisuuksiin, joiden kautta Stop häädöille -hanke tavoitti laajasti häätöjen parissa työskenteleviä ammattilaisia ja sai näkyvyyttä.

Tässä loppuraportissa kerromme tiiviistetysti asunnottomuuden tilasta Stop häädöille -hankkeen toiminta-aikana ja häätötilastoista, hankkeen koulutussisällöistä, ensimmäisen toimintavuoden selvitystyön ja toiminnan tuloksista kolmen vuoden ajalta sekä hankkeen aikana tehdyistä havainnoista ja hyviksi todetuista käytänteistä häätöjen ehkäisemiseksi ja häätöuhan alla elävien ihmisten tukemiseksi.

KUVA: Katri Paakkanen piti puheenvuoron häädöistä Helsingin Asunnottomien yön päätapahtumassa Kansalaistorilla. (Valokuvaaja: Camilla Hanhirova.)

ELINA POHJOSAHO
HANKEKOORDINAATTORI

ASUNNOTTOMUUS JA HÄÄTÖJEN TAUSTASYYT

ASUNNOTTOMUUS

Asunnottomuus on vähentynyt Suomessa yhtäjaksoisesti vuodesta 2012, mutta vuoden 2024 tilastoissa asunnottomuutta kokevien määrä lisääntyi. Vuodesta 2008 vuoteen 2023 asunnottomuus vähentyi 57 prosentilla ja pitkäaikaisasunnottomuus 69 prosentilla. Keskeisenä selittävänä tekijänä myönteisessä kehityksessä on valtion, kuntien ja järjestöjen pitkäjänteinen yhteistyö, jonka valtakunnalliset asunnottomuuden poistamisohjelmat ovat mahdollistaneet. Poistamisohjelmien ydinasioita ovat olleet Asunto ensin -malliin perustuva toimintamalli ja asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kannalta tärkeät kohtuuhintaisten ARA-vuokra-asuntojen rakentaminen sekä asumistuki. (Kaakinen 2025)

Vuonna 2024 Suomessa oli yhteensä 3806 yksinelävää asunnotonta, mikä on 377 enemmän kuin vuonna 2023. Pitkäaikaisasunnottomia oli 1010 ja asunnottomia perheitä 110. Pitkäaikaisasunnottomuudella tarkoitetaan asunnottomuutta, joka on jatkunut yli vuoden tai joka on ollut toistuvaa kolmen vuoden sisällä. Asunnottomuus keskittyy suurimpiin kaupunkeihin, ja yli puolet asunnottomuutta kokeneista oli Helsingissä, Espoossa, Turussa ja Tampereella. Suurin osa asunnottomuutta kokevista majailee

KUVA: Elina Pohjosaho

tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona. Tilastojen mukaan ulkona, porrashuoneissa tai ensisuojissa majoittuvien määrä kasvoi edellisvuodesta, mikä on todella huolestuttava suunta. Kuntien ilmoittamat syyt asunnottomuuden kasvuun ovat pienten ja kohtuuhintaisten asuntojen puute, heikennykset sosiaaliturvassa ja toimeentulotukikäytännöissä, korkeat asumis- ja elinkustannukset ja maksuhäiriöiden ja vuokravelkojen lisääntyminen. Kohtuuhintaisten, pienten asuntojen pula ei rajoitu pelkästään kasvukeskuskaupunkeihin. Moni kunta on kertonut, että Kelan asettamiin hyväksyttävien asumismenojen rajoihin meneviä asuntoja ei yksinkertaisesti ole tarjolla. Asuntorakentamisen kustannusten nousun vuoksi edes kohtuuhintaiset ARA-asunnot eivät välttämättä ole Kelalle riittävän kohtuuhintaisia. (Kaakinen 2025; Varke 2025)

HÄÄDÖT OSANA ASUNNOTTOMUUTTA

Vuonna 2024 toimitettuja häätöjä oli 5439, mikä on 11 % edellisvuotta enemmän. Häädöt ovat kasvaneet jo neljättä vuotta peräkkäin. Eniten häätöjen määrä on kasvanut Espoossa, mutta suhteutettuna väkilukuun eniten häätöjä toimeenpantiin Vantaalla, Jyväskylässä ja Lahdessa. (Ulosottolaitos 2025.) Häätöjen kasvanut määrä on huolestuttava signaali rakenteellisten tekijöiden vaikutuksesta yksilön pärjäämiseen: vuosina 2015–2021 ulosottoon tuli vuosittain 6 000–6 800 häätöä, mutta vuonna 2024 jo 8 383, mikä on 35 prosenttia enemmän kuin vuonna 2021 (Mahous, Seppä ja Luotonen 2025).

Häädöt näyttävät keskittyvän matalasti koulutetuille, perheettömille nuorille miehille. Tilastoissa ovat myös yliedustettuina ulkomaalaistaustaiset ja/tai vieraskieliset. Lukumääräisesti häätöjä toimeenpantiin eniten ARA-asuntokantaan kuuluvista asunnoista. Mielenkiintoista on, että avioliitto ja lapset näyttivät estävän häädön toimeenpanoa: naimisissa olevilla häädöt peruuntuivat muita siviilisäätyjä useammin ja peruuntumisen todennäköisyys kasvoi lapsiluvun myötä. (VATT Datahuone 2025)

KUVA: Katri Paakkanen ja Elina Pohjosaho SuomiAreenassa Y-Säätiön Kotien voima -tapahtumassa.

HÄÄTÖJEN TAUSTASYYT

Häätöjen taustalla on useimmiten vuokranmaksun ongelmat ja vuokravelka, mutta taustalla voi olla myös häiritsevään asumiseen liittyviä tekijöitä. Häätöön johtavan vuokranmaksun laiminlyönnin taustalla arvioidaan olevan useita eri syitä, kuten elämänhallintaan liittyviä ongelmia tai äkillisestä sairastumisesta tai työttömyydestä johtuvaa maksukyvyttömyyttä. Vuokranmaksun laiminlyönnin taustalla saattaa olla myös etuuksien maksujärjestelmistä johtuvia syitä, kuten häiriöt etuuksien maksussa, vuokralaisen siirtyminen etuudesta toiseen tai etuuden maksupäivän muutokset. (Varke 2023)

Selvitimme hankkeemme alussa kyselyjen avulla häätöuhan taustatekijöitä isännöitsijöiltä, vuokranantajilta ja sosiaalialan ammattilaisilta, jotka työskentelevät häätöuhan alla olevien kanssa. Eräs vastaus kiteytti hyvin, minkälaisia haasteita häätöuhan alle joutuneilla asukkailla voi olla:

> *Elämänhallinnan ongelmat, puutteelliset taloustaidot, työttömyys, päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat, paljon kulutusluottoja, peliongelmaa.*

Pyysimme vastaajia kuvailemaan, minkälaisia haasteita häädön kokeneilla tai häätöuhan alla olevilla ihmisillä heidän näkemyksensä mukaan on. Vastaajien arvion mukaan sekä vuokranmaksun laiminlyöntiin että häiritsevään käyttäytymiseen perustuvissa häädöissä asukkaan haasteina ovat

suurimmaksi osaksi olleet päihteiden ongelmakäyttö ja mielenterveyden haasteet. Moni kuvasi, kuinka niiden takia on joko menetetty kyky arjen elämänhallintaan tai aiheutettu häiriötä asunnolla tai sen ympäristössä. Lisäksi päihteiden ongelmakäyttöön voi vastaajien mukaan liittyä ilkivaltaa, velanperintää sekä rikoksilla oireilua, ja häiriöitä saattavat asukkaan itsensä sijaan aiheuttaa asunnolla vierailevat tuttavat.

Mielenterveyden haasteiden ohella vastauksissa tuotiin esille neuropsykiatriset piirteet, kuten ADHD tai autismikirjon häiriö, sekä niihin liittyvät asumisen haasteet ja häädöt. Näiden haasteiden kanssa elävällä on usein toiminnanohjauksellisia vaikeuksia, mitkä voivat vaikuttaa esimerkiksi kykyyn hakea Kelan tukia tai huolehtia siitä, että ne ovat ajan tasalla. Terveyshaasteet voivat myös olla diagnosoimattomia, jolloin ihminen ei välttämättä ole lainkaan palvelujen piirissä ja saa tarvitsemaansa tukea.

> *Ihmisillä voi olla todella iso kynnys uskaltautua avun hakemiseen.*

Suurin osa kyselyymme vastanneista ammattilaisista oli kokenut häätötilanteet jokseenkin tai erittäin hankalaksi, ja avun löytämistä häätöuhan alla oleville on pidetty vaikeana. Yli puolet vastanneista oli kuitenkin sitä mieltä, että häätöjä voitaisiin ennaltaehkäistä. Julkista keskustelua seuratessa voidaan nähdä, että osa suomalaisista kokee, että sosiaaliset ongelmat ovat valintakysymys. Tämä näkyy myös kyselyn vastauksissa: osa vastaajista kokee asukkaan olevan itse vastuussa asioistaan. Erityisesti päihderiippuvuuteen saatetaan suhtautua penseästi, ja avun hakemisen ja vastaanottamisen katsotaan olevan kiinni omasta halusta tai haluttomuudesta. Osa kyselyyn vastanneista isännöitsijöistä myös koki, ettei ole heidän asiansa ohjata asukkaita tuen piiriin. Keinona ehkäistä häätöjä moni näki yksinkertaisesti häiriökäyttäytymisen lopettamisen varoituksen saannin jälkeen sekä vuokran maksamisen ajoissa.

> *Kaikki lähtee asukkaista itsestään: maksaisivat vastikkeensa ajoissa ja asuisivat naapureita häiritsemättä.*

Aina häädön taustalla ei ole päihteiden ongelmakäyttöä tai mielenterveyden haasteita; vastaajat kuvasivat, että vuokravelkaan liittyvissä häädöissä asukkaalla voi myös olla yleisesti vaikeuksia hallita omaa talouttaan, toistuvaa yli varojen elämistä, pikavippejä tai peliriippuvuutta. Lisäksi muutama vastaajista mainitsi äkilliset elämänmuutokset parisuhteessa tai työn suhteen, tai muut elämän kriisit. Myös ylisukupolvinen huono-osaisuus tai toisaalta läheisverkoston tuen puuttuminen sekä vaikeus toimia palvelujärjestelmässä mainittiin.

> *Häätö on lähes aina estettävissä tilanteissa, joihin ei liity väkivaltaa tai sen uhkaa.*

> *Vuokralaisen pitää olla itse aktiivinen ja edes yrittää hoitaa asiat kuntoon ja parantaa tapansa.*

Osa vastaajista kuitenkin näki asumisen haasteiden ja syrjäytymisen yhteyden esimerkiksi palvelujärjestelmän puutteisiin tai pohtii ongelmien kasautumisen juurisyitä. Sillä, miten haastavassa elämäntilanteessa olevaan henkilöön suhtautuu, on merkitystä: muutama vastaaja mainitseekin kohtaamisen tavan ja puheyhteyden löytymisen tärkeäksi häätötilanteen sujumisen tai jopa sopimukseen pääsemisen kannalta.

> *Jokainen ihminen ja tapaus on yksilöllinen. Ongelmat lähtevät usein kasaantumaan jo lapsena. Sinne päähän tarvitaan ennaltaehkäisevää apua, tukea ja verkostoja ihmisille.*

Velkaantuminen, pienituloisuus ja talousongelmat altistavat asunnottomuudelle ja asunnottomuuden riski koskettaa laajaa ja monipuolista ihmisjoukkoa. On kuitenkin olemassa tekijöitä, jotka lisäävät riskiä tulla häädetyksi tai menettää asunto. Kysyttäessä, minkälaista tukea tai apua häätöuhan alla olevat ihmiset tarvitsisivat, olivat päihdepalvelut kärkisijalla (89 %) ja mielenterveyspalvelut toisella sijalla (81 %). Lisäksi mainittiin talousneuvonta (77 %), tuki arjenhallintaan (72 %) ja asunnosta huolehtimiseen (66 %) sekä kotoutumispalvelut ja tulkkausapu (34 %). Asumisneuvonnan lisäksi tueksi asumisen haasteisiin ehdotettiin myös asumisen ohjausta. Kotiin vietävällä tuella ja ohjauksella käytännön asioissa voitaisiin turvata asumisen jatkuminen. Tätä palvelua onkin useissa kunnissa ja kaupungeissa sosiaalihuoltolain mukaisesti esimerkiksi osana mielenterveyspalveluja tai aikuissosiaalityötä tarjottava asumisohjaus, mutta sille olisi vastausten perusteella tarvetta nykyistä enemmän.

Syyt asumisen haasteille siis ovat moninaisia, mutta ne ilmenevät yleensä samalla tavalla: joko asumisen häiriöinä, kuten metelinä tai muuna asumisrauhaa rikkovana toimintana, tai vuokranmaksun häiriöinä. On kuitenkin olemassa terveydellisiä, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä, jotka lisäävät riskiä siihen, että asumisessa tulee haasteita. Terveydellisiä tekijöitä, jotka voivat tuottaa ihmiselle erilaisia haasteita, ja vaikuttaa asumiseen ovat erilaiset mielenterveysongelmat, riippuvuussairaudet, neuropsykiatriset häiriöt tai piirteet ja somaattiset sairaudet joko pitkäaikaisina tai useana yhtäaikaisena sairautena.

Edellä mainitut terveydelliset haasteet voivat olennaisesti vaikuttaa yksilön kykyyn ja mahdollisuuksiin osallistua työmarkkinoille tai kiinnittyä muulla tavoin yhteiskuntaan. Siten ne siis linkittyvät myös sosiaalisiin tekijöihin. Nykyään puhutaan paljon huono-osaisuudesta sekä sen periytymisestä, eli siitä, että lapsuuden perheessä koetut asiat toistuvat aikuisuudessa. Huono-osaisuuteen liitettäviä ilmiöitä ovat esimerkiksi yleinen näköalattomuus, köyhyys, matala koulutustaso, työttömyys, riippuvuudet tai lastensuojelun asiakkuus. Koetulla ja eletyllä elämällä voi olla merkittävä vaikutus yksilön asumisen taitoihin ja elämänhallintaan.

Myös rikostausta voi altistaa asunnottomuudelle: noin kolmasosa vapautuvista vangeista vapautuu

vailla asuntoa. Rikollisuus on myös joihinkin riippuvuuksiin liitettävä lieveilmiö. Aina esimerkiksi asumisen häiriötapauksissa häiriötä ei ole aiheuttanut itse asukas, vaan joku hänen asunnollaan vieraileva henkilö. Rikostaustaisiin ihmisiin myös kohdistuu ennakkoluuloja, ja he voivat tästä syystä myös olla asuinyhteisönsä silmätikkuja. Laitostausta joko vankeudesta tai lastensuojelusta voi vaikuttaa myös konkreettisiin asumisen ja arjen taitoihin: niitä ei ehkä ole koskaan voitu oppia, tai niitä ei ole voitu ylläpitää ympäristössä, jossa kaikki tehdään puolesta tai jonkun toisen päätöksellä.

Kulttuurisiin taustatekijöihin lukeutuu esimerkiksi kielitaidottomuus maahan muuttaneilla. Heillä voi myös olla vaikeuksia ymmärtää sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmämme koukeroita, tai aiempiin kokemuksiin perustuva pelko tai luottamuksen puute viranomaisia kohtaan. Kaikki eivät välttämättä myöskään ymmärrä, että suomalaisessa kulttuurissa pidetään tärkeänä vuokran maksamista ajallaan. Ihmisellä voi olla niin sanottua epävirallista velkaa tuttaville, jonka maksamista hän priorisoi, tai hän on omista verkostoistaan voinut saada väärää tietoa asioiden hoitamisesta. Virheelliset tiedot voivat myös perustua eroihin eri maiden häätökäytännöissä: esimerkiksi joissakin Keski-Euroopan maissa ei häätöjä toimeenpanna talvikuukausina.

MIKSI HÄÄTÖJEN ENNALTAEHKÄISEMINEN OLISI TÄRKEÄÄ?

Kysyttäessä, että olisiko häätöjä voitu estää jotenkin, moni selvitystyöhön osallistunut vastasi, että ajoissa toimimalla esimerkiksi ottamalla yhteyttä sosiaalitoimeen tai sopimalla vuokranantajan kanssa maksusuunnitelmasta häätö olisi ollut estettävissä. Useassa vastauksessa korostui odotus asukkaan omasta vastuusta avun ja tuen hakemisessa. Toisaalta moni myös arveli joidenkin asukkaiden kohdalla ongelmien kasautumisen synnyttäneen asukkaalle kokemuksen siitä, ettei mitään ole enää tehtävissä. Vaikka moni vastasikin, että häädön estämiseen olisi riittänyt, että vuokralainen olisi ollut yhteydessä, ei asia kuitenkaan ole niin yksinkertainen. Asukas voi kokea häpeää asumisen epäonnistumisesta, ja psyykkisenä selviytymiskeinona välttelee asioiden hoitamista tai avun pyytämistä. Haasteena voi olla myös palveluihin hakeutuminen ja niihin sitoutuminen, tai tuen vastaanottaminen ylipäätään. Siksi se, miten tulee kohdatuksi ei ole yhdentekevää.

> *Olisi riittänyt, että vuokralainen olisi ollut yhteydessä.*

> *Tuntuu, että liian moni häpeissään vain "katoaa", ei sovi maksusuunnitelmia, vaikka se olisi ollut täysin mahdollista.*

Jotta asukas uskaltaisi ottaa ajoissa vuokranantajaan yhteyttä tai vastata tämän yhteydenottoyrityksiin, on kokemus kohtaamisesta ja kohdatuksi tulemisesta tärkeää. Tässä kunnioittava ja empaattinen suhtautuminen asukkaaseen ja tämän kokemiin haasteisiin on avainasemassa. Asenteisiin voidaan vaikuttaa lisäämällä ymmärrystä esimerkiksi riippuvuuksista ja psyykkisistä sairauksista, ja näitä tietoja sekä kohtaamisen taitoja olisi hyvä vahvistaa myös vuokra-alalla.

Eettisten ja lainsäädännöllisten perusteiden lisäksi asunnottomuuden poistamista voidaan perustella taloudellisilla säästöillä, ja kustannustehokkaimmaksi tavaksi on havaittu nimenomaan asunnottomuuden ennaltaehkäisy. Ympäristöministeriön selvityksen mukaan asunnottomaksi päätyminen taloudellisista syistä on yhteiskunnan kannalta epätarkoituksenmukaista ja kallista, ja siksi sen estäminen olisi tärkeää. Taloudellisista syistä aiheutunut asunnottomuusuhka tulisi tunnistaa ja priorisoida velkajärjestelyjä myöntävissä palveluissa. Vaikka kaikki häädetyt eivät päädy asunnottomiksi, häätöjen ennaltaehkäisyllä on merkittävä osa asunnottomuuden poistamisessa. (Kaakinen 2023.)

Kustannustehokkuutta voidaan tarkastella myös vuokranantajan näkökulmasta: on myös vuokranantajan etu, että mahdollistetaan asumisen jatkuminen ja tehdään realistinen maksusuunnitelma vuokravelan maksamiseksi, sillä vastaajien kokemusten perusteella ulosoton kautta rahoja on vaikeampi saada. Häätöjen ennaltaehkäisyn resursoinnin perustelu voi olla yksinkertaisempaa, kun taustalla on tutkittua tietoa toteutuneiden häätöjen todellisista kustannuksista. Vuokranantajat, joilla on selkeästi hallinnoitu ja määritelty häätöprosessi, ovat myös parhaiten tietoisia häädöistä aiheutuvista kustannuksista.

Ennen kaikkea häädetyksi tuleminen tai häätöuhka on aina kriisi sen kokevalle ihmiselle, ja siitä selviytyminen vaatii fyysisien ja taloudellisten resurssien lisäksi henkisiä voimavaroja. Paineen alla eläminen voi aiheuttaa toivottomuuden tunnetta ja lamaannusta, ja jo se saattaa kenellä tahansa kasvattaa tuen tarvetta omassa arjessa selviytymiseen. Kenenkään ei tulisi kokea pelkoa tai häpeää siitä, että tarvitsee apua, ja kynnystä avun vastaanottamiseen tulisi madaltaa kaikin keinoin. Erilaisten haasteiden havaitseminen ja tunnistaminen varhaisessa vaiheessa antaa paremmat mahdollisuudet tukea ihmistä siten, että esimerkiksi häädöltä voidaan välttyä. Asuminen on jokaisen ihmisen perusoikeus ja sen turvaaminen asunnottomuutta ennaltaehkäisevänä toimena ensisijaista.

> *Aivan varmasti häätö olisi voitu estää. Tukea ja toisaalta jämäkkyyttä tarvitaan. Yksinjäävän on lähes mahdotonta selviytyä.*

LÄHTEET

Kaakinen, Juha 2025. Vähemmän hyvä uutinen: asunnottomuus kasvaa | Alusta! | Tampereen korkeakouluyhteisö

Kaakinen, Juha 2023. Ympäristöministeriö. Kotiin. Selvitysraportti tarvittavista toimenpiteistä asunnottomuuden poistamiseksi vuoteen 2027 mennessä. Selvitysraportti asunnottomuuden poistamisesta 30.1.2023 saavutettava (ym.fi)

Mahous, Nadine, Seppä, Meeri & Luotonen, Niilo 2025. Häädöt Suomessa 2015-2024. Datahuone-raportti 1/2025. Häädöt Suomessa 2015–2024 – VATT Datahuone

Varken (ent. Ara) selvitys 2/2025. Asunnottomat 2024. Asunnottomat 2024

Ulosottolaitos 2025. Häätötilastot

KUVA: Elina Pohjosaho osallistui Tampereella Isännöintipäivien 2024 paneeliin "*Häätöjen ennaltaehkäisy yhteistyössä*". Paneeliin osallistuivat myös isännöitsijä Mika Ukkonen Y-Säätiöltä, sosiaalinen isännöitsijä Kati Mantila Espoon asunnoista ja palvelupäällikkö Sanna Vartio Pirkanmaan hyvinvointialueelta.

VLADA PETROVSKAJA

HÄÄTÖJEN EHKÄISY KOULUTUKSEN KEINOIN

Kolmen toimintavuoden aikana Stop häädöille -hankekoordinaattorit järjestivät itse tai yhteistyökumppaneiden kanssa kaikkiaan 71 koulutuksellista tilaisuutta, tapahtumaa, seminaaria yms. Kolmen vuoden aikana hankkeessa tehtiin muun muassa yhteistyötä Ulosottolaitoksen koordinoiman Vantaan häätöpilotin, Kiinkon, Suomen Vuokranantajien, EAPN-FIN:in, Vantaan kaupungin ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen Asunto kaikille -hankkeen, Rinnekotien ja A-Klinikkasäätiön kanssa. Koulutuksia järjestettiin Kuluttajaliiton, Helsingin Seudun isännöitsijöiden, Sato Oyj:n, HOAS:in, Lumon, Suur-Helsingin Valkonauhan, Sininauha Oy:n ja Niemikotisäätiön jäsenille tai työyhteisöille.

Koulutuksellisissa tilaisuuksissa sekä verkostotyöskentelyn kautta tavoitettiin yhteensä 4 228 henkilöä. Toiminnassa tavoitettujen keskuudessa oli sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, isännöitsijöitä ja isännöintialan opiskelijoita, asumisneuvojia, vuokravalvojia, vuokranantajia sekä muita häätötilanteita työssään kohtaavia ammattilaisia, kokemustaustaisia ja vertaistoimijoita sekä kaupunkilaisia. Taitotalon kanssa tehtävä yhteistyö avasi hankekoordinaattoreille oven isännöinnin, asumisneuvonnan ja kiinteistöassistenttien koulutusohjelmiin. Yhteistyö Taloaseman kanssa sen sijaan mahdollisti isännöitsijöiden kouluttamista ympäri Suomen.

Hankekoordinaattorit järjestivät muun muassa *"Miltä näyttää turvallisuus ja luottamus kadulla kulkevan näkökulmasta?"* -keskustelutilaisuuden Helsingissä osana Pasilan Naapurusviikkoa, osallistuivat URF- Uuden ajan rakentamisen festivaaliin Keravalla, sekä osallistuivat niin Helsingin kuin Oulun Asunnottomien yön tapahtumiin häätöjä käsittelevin puheenvuoroin. Vuonna 2025 hanke sai näkyvyyttä SuomiAreenassa, jossa "*Häätöjen ennaltaehkäisy yhteistyönä*" -paneelikeskustelussa keskityttiin sektoreiden välisen yhteistyön vahvistamiseen, häätöuhan alla olevien ihmisten oikea-aikaiseen palveluihin ohjaamiseen, sekä hyvinvointialueiden eroihin häätöjen ennaltaehkäisyssä.

KOHDEYLEISÖN TARPEET TYÖN YTIMESSÄ

Hankekoordinaattoreiden luotsaama koulutuskokonaisuus pohjautui niin hankkeen ensimmäisenä vuonna tehdyn kyselyn tuloksiin kuin taustaorganisaation, Vva ry:n, esiymmärrykseen siitä, millaisella tiedolla ja millaisilla kansalaistaidoilla on hyötyä häätöuhan alla elävien ihmisten kanssa työskentelyssä. Hankkeessa nähtiin, että varhaisessa vaiheessa tukemisen ja asumisen jatkumisen turvaamisen hyöty on sekä inhimillinen että taloudellinen. Taloudellinen hyöty syntyy, kun häätöön liittyviltä kustannuksilta ja

häätöön liittyvältä työltä vältytään. Inhimillinen hyöty syntyy siitä, että asukkaan asumista tuetaan ja asumisen jatkuminen turvataan. Useampi hankkeen ensimmäisenä toimintavuonna toteuttamaan kyselyyn vastanneista isännöinnin ja vuokra-alan ammattilaisista kertoi kokeneensa riittämättömyyttä häätöuhan alla olevien asukkaiden kohdalla, ja osa kertoi häädettyjen kohtalojen jäävän pitkäksi aikaa painamaan mieltä. Näin Stop häädöille -hankkeen koulutusten yhdeksi tavoitteeksi muodostui kiinteistöalan ammattilaisten työn kuormittavuuden vähentäminen tulevaisuudessa.

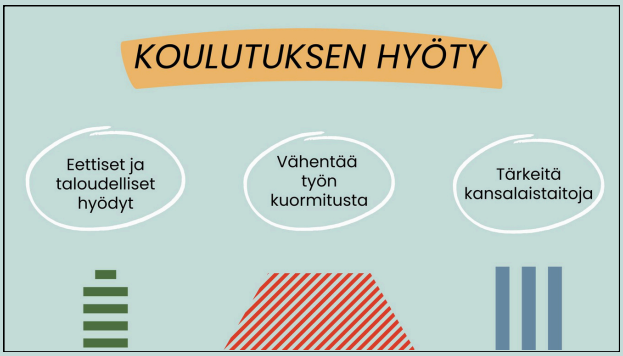

KUVA: Paakkanen & Pohjosaho 2025. Stop häädöille -hankkeen koulutusmateriaalit.

TYÖKALUNA TIETO

Häätöjen taustalla olevien syiden ymmärtäminen vaatii keskustelua ajankohtaisesta poliittisesta päätöksenteosta ja toimintaympäristön muutoksista: kaupungistuminen, vuokra-asumisen lisääntyminen, työelämän muutokset, pienituloisuus, elinkustannusten nousu. Häätötilastojen avaaminen koulutuksissa asetti yksittäisten ihmisten kohtaamat haasteet laajempaan kontekstiin – häädöissä ei ole kyse yksittäisestä tapauksesta, vaan häätötilanteita kohtaavien elämässä on samankaltaisia haasteita.

> *Häätöön johtaneiden taustasyiden sekä itse häätöprosessikuvauksen avulla pystyn jatkossa kohtaamaan jokaisen yksilönä ja tukemaan mahdollisimman hyvin. Kiitos! (Koulutuspalaute)*

Asukkaan näkökulmasta ei aina ole selvää, onko vuokrasuhteen päättymisessä kyse irtisanomisesta, purusta vai häädöstä. Myös moni sote-alan ammattilainen puhuu automaattisesti häädöstä, huolimatta siitä, miten vuokrasuhde on päätetty. Stop häädöille -hankkeen koulutuksissa häädön määrittely ja häätöprosessin avaaminen on osoittautunut tarpeelliseksi – vuokranantajan ja vuokralaisen oikeuksien tunteminen, häädön ymmärtäminen oikeudellisena työkaluna, häätöprosessin aikajanan hahmottaminen, häätökustannusten muodostumisen ymmärtäminen, ulosottoviranomaisen ja käräjäoikeuden roolien ymmärtäminen ohjaavat ammattilaisia toimimaan haastavassakin tilanteissa oikeudenmukaisesti.

KUVA: Paakkanen & Pohjosaho 2025. Stop häädöille -hankkeen koulutusmateriaalit.

> *Lisätieto häätöprosessista avaa aina paljon asiaa ja helpompi kertoa asiakkaalle mistä kyse ja miten homma etenee. (Koulutuspalaute)*

Tieto itsessään tunnistettiin hankkeessa konkreettiseksi työkaluksi, joka lisää ymmärrystä, vaikuttaa kohtaamistilanteiden sujuvuuteen lisäten mm. kärsivällisyyttä ja osaamista haastavammissa kohtaamisissa. Kuulijakunnan tietouden lisäämisen nähtiin vähentävän myös työn kuormittavuutta. Stop häädöille -hankkeen koulutuksissa avattiin asunnottomuustyön ammattilaisten tunnistamia asumisen haasteille altistavia tekijöitä: terveydellisiä, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä, jotka lisäävät asumisessa ilmenevien haasteiden riskejä. Myös asumisen haasteiden taustalla olevia syitä, jotka asumisen lisäksi voivat vaikuttaa henkilön toiminta- ja työkykyyn ilmentyen esimerkiksi vuokranmaksun häiriöinä, tai konkreettisena asumisen häiriönä, kuten metelinä tai muuna asumisrauhaa rikkovana toimintana.

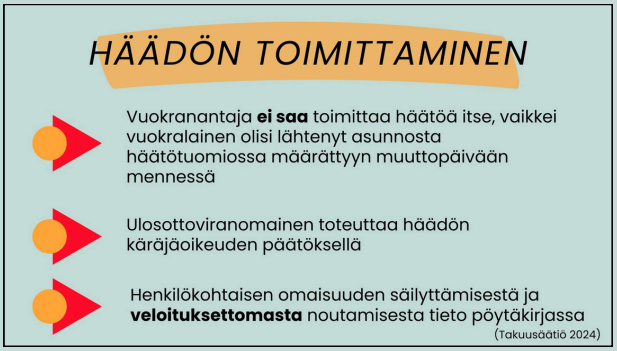

KUVA: Paakkanen & Pohjosaho 2025. Stop häädöille -hankkeen koulutusmateriaalit.

Julkisen sektorin palvelujen tekeminen tutuksi isännöinnin ammattilaisille nousee kyseeseen silloin, kuin monialaisen yhteistyön nähdään olevan ratkaisu asumisessa havaittaviin haasteisiin ja häätöjen ehkäisyyn. Koulutuksissa korostettiin sosiaalipalveluiden roolia, sillä vaikka haasteiden taustalla olisi terveydellisiä syitä, ilmenevät haasteet usein myös sosiaalipalveluista saatavan tuen tarpeena. Myös palvelut, kuten talousneuvolat, asumisneuvonta, välitystilin käyttö sosiaalityön toimenpiteenä, välivuokrausmalli ja kotiin vietävä tuki eivät olleet läheskään kaikille isännöinnin ammattilaisille tuttuja. Vaikka nämä keinot eivät ole isännöitsijöiden itsensä käytettävissä, voi tieto olemassa olevista palveluista ja tuen muodoista vaikuttaa siihen, että ylipäänsä koetaan asukkaan auttaminen mielekkääksi/hyödylliseksi/tarpeelliseksi. Eri ammattiryhmien toiminnan ja vastuualueiden avaaminen voi myös auttaa hahmottamaan isännöitsijän roolin ikään kuin linkkinä asukkaan ja hänen tarvitsemansa palvelun välillä.

KOHTI YMMÄRRYSTÄ JA EMPATIAA

Koulutuksissa käytävän vuoropuhelun tavoitteena oli haastaa kuulijoita tarkastelemaan omaa työskentelytapaa ja työkaluja asukkaiden yhteydenpitoon. Käyttäytymiseen ja ihmisen olemukseen liittyvien olettamusten tekeminen nojautuu kunkin henkilökohtaisiin kokemuksiin ja esiymmärrykseen sekä puutteelliseen tietoon. Se minkälaisia tulkintoja teemme haastavasti käyttäytyvän ihmisen valinnoista ja toimintatavoista ei kuitenkaan aina osu oikeaan. Myös yhteiskunnan normit määrittävät ”normaalina” pidettävää elämäntapaa ja toimintakykyä. Meillä kaikilla on mielikuvia onnistuneesta ja epäonnistuneesta elämänhallinnasta,

asumisesta, asioinnista. Mielikuvastamme poikkeavat tilanteet johtavat ammattilaisten kohdalla huoleen ja toimenpiteisiin, ja asukkaan kohdalla häpeään – yhteisen ymmärryksen muodostaminen tilanteesta jää herkästi taka-alalle.

> *Koulutuksen ansiosta suhtaudun mahdollisuuksien mukaan empaattisemmin ihmisiin. (Koulutuspalaute)*

Stop häädöille -hankkeen koulutuksissa kohtaamisen laadun merkitys korostui erityisesti asumisen haasteisiin liittyvän stigman ja velkahäpeän purkamisen kohdalla, mutta yhtä lailla asukkaiden tavoitettavuuden parantamisessa ja dialogin ylläpitämisessä. Voimakkaimmillaan häpeän tunne aiheuttaa ahdistusta, on kokijalle kuormittava ja voi johtaa välttämiskäyttäytymiseen. Hankkeen aikana muodostui vahva näkemys, että varhainen asumisen asioiden puheeksi ottaminen on erinomainen ennakointityökalu ja kaikkien niin sote-ammattilaisten kuin isännöinti- ja vuokra-alan ammattilaisten asia. Jokainen työntekijä roolistaan riippumatta voi omalta osaltaan vähentää stigmaa ja lievittää häpeää.

> *Työssäni on melko hyvin pyritty huomioimaan häätöuhan alla olevia / häädettyjä, mutta tämä koulutus antoi hyviä lisävinkkejä mm. sujuvampaan ja selkeämpään viestintään. (Koulutuspalaute)*

KUVA: Paakkanen & Pohjosaho 2025. Stop häädöille -hankkeen koulutusmateriaalit.

Kesällä 2025 Stop häädöille -hanke fasilitoi *"Häätöjen ennaltaehkäisy yhteistyönä"* -paneelikeskustelua Porissa SuomiAreenan Torilavalla.
Keskustelun juonsi toimittaja ja kirjoittaja Laura Friman ja asiantuntijoina paneelikeskustelussa oli ennakoivan talousneuvonnan asiantuntija Ville Kujanpää Ulosottolaitokselta, sosiaalityön asiantuntija ja Porin kaupunginvaltuutettu Minka Leino-Holm, isännöintipäällikkö Heidi Strandell Espoon Asunnoilta, hankekoordinaattori Vilja Kamppila Valtion tukeman asuntorakentamisen keskuksesta (Varke) sekä Stop häädöille -hankkeen koordinaattori Katri Paakkanen.

HANKKEEN ROOLI HÄÄTÖJEN EHKÄISEMISEEN TÄHTÄÄVÄSSÄ TYÖSSÄ

Stop häädöille -hankkeen toiminnan hyödyllisyys käy ilmi yhteistyökumppaneiden kokemuksista - hankkeen kanssa tehtävää yhteistyötä tulokselliseksi arvioi 90 % (N=27) yhteistyökumppaneista. Erittäin tarpeellisena tai tarpeellisena hanketta piti 84 % (N=304) Vva ry:n sidosryhmäkyselyyn vastanneista. Marraskuussa 2025 Stop häädöille hankkeen järjestämästä loppuseminaarista palautteita antaneista kaikki (N=16) kertoivat, että Stop häädöille -hanke oli tarpeellinen, ja tuki häätöjen ennaltaehkäisemiseen ja vähentämiseen tähtäävää työtä Suomessa. Yhteistyökumppaneiden lisäksi myös hankkeen keskeisimmästä kohderyhmästä koulutuksiin osallistuneista 86 % (N=97) koki hankkeen koulutusten olleen erittäin hyödyllisiä tai hyödyllisiä.

> *Erittäin hyvää tietoa heikoimmassa asemassa ja esimerkiksi mielenterveysongelmista ja alkoholismista kärsivän henkilön tukitoimista.*
> *(Koulutuspalaute)*

> *Stop häädöille -hankkeessa kertyi paljon hyvää tietoa - nyt vielä pitää jatkaa sen levittämistä.*
> *(Koulutuspalaute)*

> *Hyvää duunia ja äärimmäisen tärkeää, että hankkeesta on jäänyt jotain pysyviä toimintamalleja esim. isännöitsijöiden koulutuksiin <3*
> *(Koulutuspalaute)*

Koulutuksiin osallistuneista 90 % (N=113) kertoi koulutuksen lisänneen heidän tietouttaan häädöistä, 67 % (N=88) koki voivansa hyödyntää saamiaan tietoja omassa työssään. Myös asunnottomuuteen liittyvän tiedon tuottaminen oli koulutuksiin osallistuneille tärkeätä, 83 % (N=79) palautteen antaneista kertoi Stop häädöille -hankkeen koulutuksen lisänneen heidän tietouttaan asunnottomuudesta.

> *Osaan entistä paremmin auttaa asiakkaita, jotka ovat saaneet häätöuhan.*
> *(Koulutuspalaute)*

> *Esitys häätöjen ehkäisystä ja siinä käytetystä koulutuksesta oli hyvä.*
> *(Koulutuspalaute)*

> *Koulutus oli kokonaisuudessaan hyödyllinen. Varsinkin tieto, että jos määrätietoisesti tekee töitä, niin häädöt ovat estettävissä.*
> *(Koulutuspalaute)*

TUKEA KÄYTÄNNÖN TYÖHÖN

Merkityksellistä on, että hankkeen myötä kohtaavaan työhön siirtyy toimintamalleja ja taitoja, joilla voi olla pitkäkestoisia myönteisiä vaikutuksia häätöuhan alla elävien ihmisten elämään. Palautteiden mukaan koulutukset tarjosivat monipuolista tietoa häätöuhan alla elävien ihmisten käyttäytymisen taustasyistä ja asumisen haasteista 86 % (N=42) vastanneista. Konkreettisia työkaluja häätöuhan alla olevan ihmisen kohtaamiseen koki saaneensa 78 % (N=42) palautetta antaneista. Koulutuksellisissa tilaisuuksissa, webinaareissa, tapahtumissa ja verkostoissa lisättiin isännöinnin ammattilaisten ja alalle valmistuvien, sekä vuokranantajien edellytyksiä tunnistaa häätöjen taustasyitä ja asumiseensa tukea tarvitsevien erityistarpeita, sekä jaettiin tietoa palveluista ja hyvistä käytänteistä häätöjen ja asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn. Tilaisuuksiin osallistuneet pitivät erityisesti saamastaan konkreettisesta ja arjen työtä tukevasta tiedosta ja työkaluista.

> *Sai paljon konkreettista tietoa ja vahvisti omaa ajatusta. Hyvää tietoa eri toimijoista ja voi antaa asukkaalle yhteystietoja ja vinkata eri tahoista mistä voi saada apuja tai edes on taho kenen kanssa jutella ja joka ymmärtää eikä tuomitse. (Koulutuspalaute)*

> *Taustojen käymisestä liittyen asunnottomuuteen ja häätöihin. (Koulutuspalaute)*

> *Numeraalisesta tiedosta häätöjen määristä ja kustannuksista. Sekä nämä erimerkki caset malleista, joilla saatu vähennettyä häätöjä. (Koulutuspalaute)*

Saatujen palautteiden mukaan voidaan todeta, että hankkeessa tavoitettujen kohderyhmien edellytykset kohdata haastavassa elämäntilanteessa olevia ihmisiä ja häätöuhan alla eläviä paranivat. 45 % (N=40) palautteen antaneista kertoi olevansa täysin samaa mieltä ja 37,5 % (N=40) osittain samaa mieltä, että koulutuksen/webinaarin ansiosta heillä on enemmän edellytyksiä kohdata, tukea ja ohjata palvelujen piiriin häätöuhan alla eläviä ja/tai häädön saaneita ihmisiä.

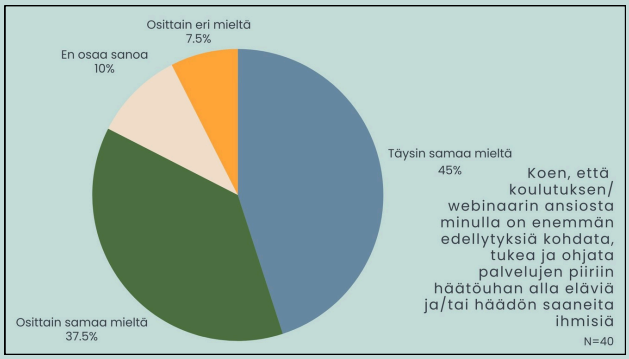

KUVA: Stop häädöille -koulutuspalaute 2024, 2025.

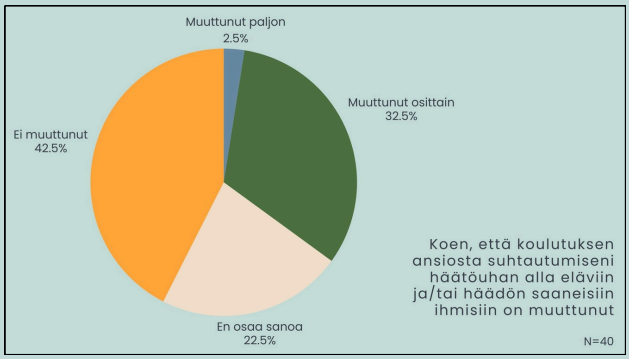

KUVA: Stop häädöille -koulutuspalaute 2024, 2025

AJANTASAINEN TIETO JA JAETTU YMMÄRRYS VAHVISTAVAT MONIALAISTA YHTEISTYÖTÄ

Kaikki hankkeen kohderyhmät saivat tietoa häätöjen syistä ja asunnottomuusriskeistä, stigmasta, kohtaamisen laadun merkityksestä tukityössä taustaorganisaation ja yhteistyökumppaneiden verkkosivuilla sekä sosiaalisessa mediassa. Hanke vaikutti muun muassa Vantaan häätöpilotin verkostossa, Pohjois-Suomen asumisneuvojien-, Erityisasumisen-, Pohteen Päihdetoimijoiden verkostoissa, sekä Rakenteellisen sosiaalityön projektin alueverkostossa. Verkostoyhteistyössä keskityttiin asumisen erityiskysymyksiin ja verkostotyön vahvistamiseen sekä asumisen onnistumiseen johtavien toimintatapojen kehittämiseen. Verkostoissa keskeisiksi teemoiksi nousivat asumisen ongelmien ja häiriöiden vähentäminen, asunnottomuuden ehkäiseminen, konfliktitilanteiden ehkäiseminen, monialaisen yhteistyön rakentaminen häätöuhan alla elävien ihmisten tueksi.

Häädöt puhuttivat laajempaakin yleisöä ja hanke vastasi eri kohderyhmien tiedontarpeisiin antamalla haastattelun Kansainvälinen uutistoimisto AP:lle ja Rauhan Tervehdys -lehteen, kirjoittamalla artikkelin Sairaanhoitajalehteen ja Isännöintiliiton verkkosivuille, sekä blogikirjoituksin Vva ry:n omille ja Suomen vuokranantajien verkkosivuille. Vuonna 2024 hanke osallistui Varken (ent. ARA:n) Asumisneuvonnan tuottaman "*Työkirja häätöjen ennaltaehkäisyyn*" -suunnitteluun ja sisältöjen tuottamiseen.

Kesäkuussa 2025 Helsingin Sanomat julkaisi hankkeen mielipidekirjoituksen mediassa paljon esillä olleeseen häätöjen määrän kasvuun liittyen. Viimeisen toimintavuoden lopulla yhdessä Vva ry:n viestintäpäällikön kanssa hankekoordinaattorit tuottivat ajankohtaisen katsauksen asunnottomuudesta EAPN-FIN:in toimittamaan Köyhyysvahti - Suomen köyhyysraportti 2025 -julkaisuun. Hanke oli mukana Vantaan häätöpilotin työryhmässä, joka suunnitteli ja toteutti kirjallisen, asukkaille kahdessa eri vaiheessa jaettavan materiaalin: ennen vuokravelkaantumista tai vuokravelan ollessa vielä vähäinen sekä velkaantumisen syvettyä ja häätöuhan ollessa ilmeinen. Materiaali julkaistaan keväällä 2026.

Isännöitsijöiden tavoittaminen oli odotettua haastavampaa. Siksi yhteistyö Suomen suurimman aikuisten ammatillista koulutusta tarjoavan oppilaitoksen, Taitotalon kanssa osoittautui varsin tärkeäksi. Hanke koulutti reilun kahden vuoden aikana isännöinnin ammattitutkinto-opiskelijoita ja kiinteistöassistentiksi opiskelevia. Koulutukset vahvistivat ajatusta siitä, että isännöitsijälläkin voi olla ratkaiseva rooli asumisen turvaamisessa.

KUVA: Elina Pohjosaho ja Katri Paakkanen osallistuivat Keravalla järjestettyyn Uuden ajan rakentamisen festivaaleille (URF) Asumis- ja talousneuvontaa sekä asunnottomuustyötä Suomessa-näyttelypisteellä.

KUVA: Elina Pohjosaho ja Katri Paakkanen kouluttivat Hämeenlinnan ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita.

Marraskuussa 2025 hankkeen kolmivuotinen taival huipentui Kalliolan Setlementtitalossa pidettyyn loppuseminaariin. Hankekoordinaattorit Elina ja Katri summasivat havaintoja häätöjen ehkäisyn mahdollisuuksista ja haasteista. Taitotalon kouluttaja Jan Hautala puhui isännöinnin ammattilaisten keskeisestä roolista häätöjen ennaltaehkäisyssä, kehittämispäällikkö Mirka Järvinen Helsingin kaupunkiympäristön Asumisen palveluiden kehittämisen näkökulmasta sekä ennakoivan talousneuvonnan asiantuntija Marika Reinilä Ulosottolaitoksen koordinoimasta häätöpilotista, jossa häätöjä ehkäisevän työn kehittäminen jatkuu tämän hankkeen loputtua. Loppuseminaarin keskustelun panelisteina olivat hankkeen ohjausryhmässäkin vaikuttaneet erityissuunnittelija Maria Degerman Y-Säätiöstä, vastuuyksikköpäällikkö Katja Karppinen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelta, lakiasiantuntija Sara Rintamo Isännöintiliitosta sekä yhteysjohtaja Timo Tossavainen Kiinteistöliitosta.

KATRI PAAKKANEN
HANKEKOORDINAATTORI

HÄÄTÖJEN ENNALTAEHKÄISY ON MAHDOLLISTA

HAVAINTOJA HORJUVISTA RAKENTEISTA

Häätö on usein yksilöllisten ja rakenteellisten tekijöiden summa, ja kun puhutaan rakenteista, puhutaan väistämättä myös rahasta ja arvovalinnoista. Rahasta puhuminen on tärkeää, sillä taloudelliset argumentit painavat päätöksenteossa ja vaikuttavat siihen, minkälaisia rakenteita ja palveluita pystytään toteuttamaan. Esimerkiksi kohtuullinen vuokrataso, kohtuuhintaisten asuntojen saatavuus sekä pienituloisien kotitalouksien taloudellista tilannetta helpottavat sosiaalietuudet ovat keskeisiä häätöjä ennaltaehkäiseviä ja asumista turvaavia rakenteita. Kuluvalla hallituskaudella näiden rahoituksiin on tehty leikkauksia, vaikka tiedämme, että erityisesti suurimmissa kaupungeissa tilanne kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen suhteen on kroonisesti huono, mistä johtuen liian moni joutuu valitsemaan tulotasoonsa nähden liian kalliin asunnon.

Häätöjen ehkäisyllä saatavat hyödyt ovat sekä inhimillisiä että taloudellisia. Varken (ent. ARA) tekemän selvityksen mukaan lähes 90 % häädöistä perustuu vuokravelkaan, ja noin 70 % tapauksista kustannukset jäävät vuokranantajan tappioksi asukkaan ollessa varaton.

KUVA: Katri Paakkanen

Vaikka tuloköyhyys on merkittävä rakenteellinen tekijä, joka tuottaa häätöjä, ovat asumisen haasteet, kuten vuokravelkaantuminen, usein myös oire elämän- ja taloudenhallinnan ongelmista. Näitä haasteita ei ratkaista yksinomaan taloudellisella tuella, vaan tarvitaan myös palveluita, joissa ihminen ja hänen tilanteensa kohdataan kokonaisuutena. Moni häätö on estettävissä, jos tukea ja matalan kynnyksen palveluita on saatavilla ja tieto niistä tavoittaa asumisen haasteita kokevan ihmisen.

HAVAINTOJA MEILTÄ JA MUUALTA

Vierailimme hankkeen ensimmäisenä keväänä Varken (ent. ARA) asumiseuvonnan asiantuntijatiimin kanssa Tukholmassa tutustumassa Kronofogdenin (suom. Kruununvouti, vrt. Ulosottolaitos Suomessa) koordinoimaan hankkeeseen, jossa luodulla toimintamallilla on onnistuneesti ehkäisty häätöjä. Toimintamalli perustuu Kronofogdenin, kuntien sosiaali- terveys- ja pelastustoimen, yleishyödyllisten vuokranantajien sekä joissakin kunnissa myös sähkölaitoksen väliseen yhteistyöhön. Vuonna 2020 hanketta oli pilotoitu kolmessa läänissä. (Hemma 2020.)

Vuosien 2024 ja 2025 aikana myös Suomessa käynnistyi Ulosottolaitoksen ennakoivan talousneuvonnan yksikön koordinoimana häätöjä ennaltaehkäisevää työtä pilotoiva hanke Jyväskylässä, Lahdessa ja Vantaalla, joissa oli väkilukuun suhteutettuna ollut eniten häätöjä. Ulosottolaitoksen rooli häätöjen ennaltaehkäisyssä on keskeinen, sillä Ulosottolaitos sekä toimittaa häädön että perii ulosmittaamalla velkoja. Perinnästä seuraa asiakkaalle maksuhäiriömerkintä, joka vuokravelkojen lisäksi on usein esimerkiksi uuden asunnon vuokraamisen esteenä. Tässäkin hankkeessa kaupungin ja hyvinvointialueen sekä muiden sidosryhmien yhteistyö on kaiken lähtökohtana.

Vastaavanlaista yhteistyöhön perustuvaa, häätöjä toimintaa löytyi toki Suomesta jo aiemminkin, esimerkiksi Pietarsaaressa, jossa vuokrataloyhtiö Fastighets Ab Ebba Kiinteistöllä työskentelevä sosiaalialan ammattilainen laajensi osaamistaan kiinteistöalalle opiskelemalla isännöitsijäksi. Asumisneuvoja-isännöitsijänä hän kokosi sosiaali-, terveys- ja pelastusalan verkoston, joka kokoontuu säännöllisesti ja käy läpi ajankohtaisen vuokravelkatilanteen sekä muut asumiseen liittyvät häiriöt. Tämän toimintamallin avulla häätöjen määrä on vähentynyt merkittävästi. Tarkemmat kuvaukset Pietarsaaren (ja Tampereen) yhteistyömalleista vuokrasuhteen päättämisen, vuokravelkatilanteiden ja asumishäiriöiden kohdalla löytyvät Varken Työkirjasta häätöjen ennaltaehkäisyyn (2024.)

HAVAINTOJA ASUMISNEUVONNASTA

Yhtenä vastauksena asumisen haasteiden, kuten vuokravelkojen, asumisen häiriöiden ja häätöjen ennaltaehkäisyyn on asumisneuvonta, jota järjestävät hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveyspalvelut, kuntien asuntotoimet ja kiinteistöyhtiöt, valtakunnalliset vuokrataloyhtiöt sekä järjestöt. Palvelun sisältö ja painotus voivat vaihdella, mutta lain asumisneuvonnan tuesta kunnille (2022/1036) mukaan asumisneuvonta voi olla asumiseen liittyvää talousneuvontaa, asumisen häiriöihin liittyvää neuvontaa, asumisen ylläpitoon liittyvää neuvontaa, muuta asumisen turvaamiseen liittyvää neuvontaa sekä asukkaan ohjaamista

muiden palveluiden piiriin.

Asumisneuvonnan saatavuudessa on paikkakuntien välillä eroa, vaikka sitä tarjoavat kunnat jakautuvatkin maantieteellisesti melko tasaisesti ja palvelua tarjoavat eri kokoiset kunnat. Varken raportin (Kortelainen ym. 2024) mukaan asumisneuvontaa järjestetään noin 60 kunnassa, jonka lisäksi noin 80 kunnassa vuokrataloyhtiöt tarjoavat asumisneuvontaa omille asukkailleen. Saatavuus on yleisempää suuremmissa kunnissa, esimerkiksi Helsingin kaupungilla työskentelee 23 asumisneuvojaa (Helsingin kaupunki 2025). Valtaosassa (3/4) asumisneuvontaa tarjoavista kunnista on kuitenkin vain yksi asumisneuvontaa tekevä työntekijä (Kortelainen ym. 2024). Siksi olisi tärkeä tutkia ja nostaa esille asumisneuvonnan kustannushyötyjä, jotta entistä useampi kunta sekä yksityiset ja vapaarahoitteiset vuokranantajat uskaltaisivat tarttua tilaisuuteen. Sosped-keskuksen työkalu asumisneuvonnan tuottamasta arvosta ja säästöistä on vielä kehitysvaiheessa, mutta se voi olla merkittävässä osassa vaikuttavuuden todentamista.

HAVAINTOJA HÄPEÄSTÄ

> *Asukkaan olisi pitänyt olla aktiivinen suhteessa. Joillain asiakkailla myös häpeä estää yhteydenpidon vuokranantajaan maksuvaikeuksien tullessa, mutta suurimmalla osalla muita syitä.*
> *-Sosiaalitoimessa työskentelevä*

Kun asukkaalta ei tunnu löytyvän motivaatiota tai kykyä edistää omaa asiaansa, on taustalla loppujen lopuksi aina jokin syy. Heikentyneen toimintakyvyn lisäksi yksi mahdollinen syy on häpeä. Esimerkiksi maksukyvyttömyys ja velkaantuminen aiheuttavat usein häpeän kokemusta ja ovat aiheina tabu. Yhteiskunnalliset normit ja arvot ohjaavat odotuksiamme yksilön toimintakyvystä, ja myös yksin pärjäämisen eetos elää vahvana. Niin ikään, vahvana elää valitettavasti myös ajatus siitä, että ihmisen usein nähdään aiheuttaneen ongelmansa omalla toiminnallaan. Nämä ajatusmallit ovat haitallisia, sillä ne liittyvät vahvasti häpeän kokemuksen syntymiseen, mikä voi vaikeuttaa tai estää avun hakemista tai vastaanottamista. Asian nostaminen esille on erityisen tärkeää, sillä aina sosiaalialankaan ammattilaiset eivät riittävästi tunnista häpeän vaikutusta asiakkaan toimintaan, ja se voi näkyä siinä, kuinka asiakkaita kohdataan.

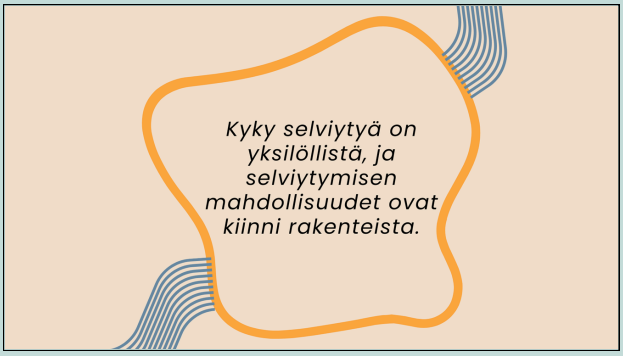

KUVA: Paakkanen & Pohjosaho 2025. Stop häädöille -hankkeen koulutusmateriaalit.

HAVAINTOJA HYVISTÄ KÄYTÄNNÖISTÄ

Hankkeessa on läpi koko sen kolmevuotisen toiminta-ajan tehty valtakunnallisesti havaintoja häätöjä ennaltaehkäisevistä toimintamalleista ja kerrottu niistä koulutuksissa aina uusille kuulijoille. Alusta alkaen oli hyvin selkeää, ettei ole olemassa mitään yksittäistä keinoa tai ”työkalua", jonka avulla häätöjen ennaltaehkäisy olisi automaattisesti tuloksellista. Opimme kuitenkin kouluttaessamme myös itse, ja jos häätöjen ehkäisyä kiteyttäisi muutamaan avainsanaan olisivat ne kohtaaminen, joustavuus ja yhteistyö.

Kohtaamisella tarkoitamme muun muassa sitä, että digitaalisen asioinninkaan aikakaudella ei unohdettaisi kasvokkaisen kohtaamisen ja kohdatuksi tulemisen merkitystä. Joustavuus puolestaan linkittyy siihen, että tapauskohtaisesti tulisi pyrkiä joustoon, jos se on asiakkaan edun mukaista. Se voi tarkoittaa sitä, että lähtökohtaisesti annetaan mahdollisuus selvitellä vuokravelkatilannetta tai käydä keskustelua asumisen jatkumisen reunaehdoista. Sitä, että pohditaan, onko häädön hakeminen tai toimeenpaneminen välttämätöntä, vai löytyisikö vielä joku keino. Joustavuutta voi myös olla se, että venytään omassa toimenkuvassa siinä määrin, että ohjataan asukasta tarvitsemiensa palveluiden piiriin, jossa seuraava ammattilainen ottaa kopin asukkaasta.

Yhteistyöllä on näistä avainsanoista ehkä kaikista suurin merkitys, sillä häätöuhkaa tai asumisen haasteita voivat työssään kohdata sosiaalialan ammattilaisten lisäksi niin vuokranantaja, naapurit, kiinteistöhuolto kuin isännöitsijäkin. Erityisen tärkeää on eri toimijoiden, sektoreiden ja alojen – etenkin vuokranantajien ja sosiaalitoimen – välinen johdonmukainen ja suunnitelmallinen yhteistyö. Yhteistyö ei synny tyhjästä, vaan siihen tulee luoda rakenteita ja kohdentaa resursseja. Taloudellisesti haastavina aikoina monessa organisaatiossa niukkojen resurssien kohdentaminen uusiin toimintoihin tai kumppanuuksiin voi kuitenkin tuntua mahdottomalta, vaikka verkostojen rakentaminen ei aina edellytä raskaita rakenteita tai merkittävää ajallista panostusta. Olennaista on, että jaetaan ajantasaista tietoa omasta toiminnasta, oiotaan mahdollisia väärinkäsityksiä, selkiytetään rooleja sekä sovitaan, mitä ja miten yhteistyö käytännössä toteutetaan. Jo yhdellä kokoontumisella saman pöydän äärelle voidaan luoda pohja hyvälle yhteistyölle.

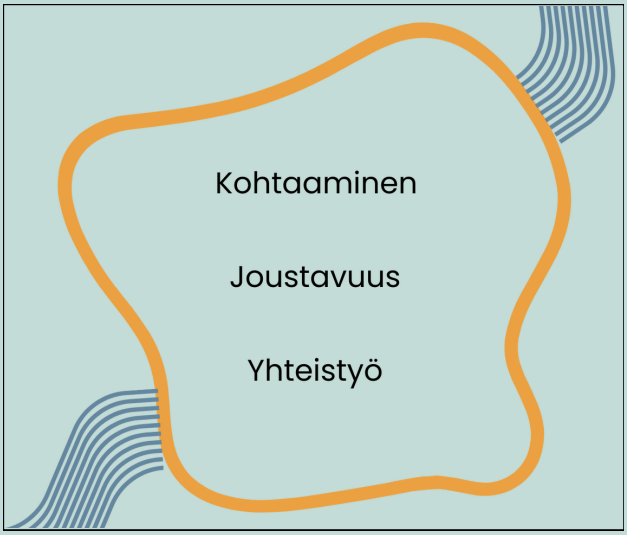

KUVA: Paakkanen & Pohjosaho 2025. Stop häädöille -hankkeen koulutusmateriaalit.

KEINOT, JOTKA EHKÄISEVÄT HÄÄTÖJÄ

Hankkeen aikana on kirkastunut, että kaikista niistä tahoista, jotka ovat tekemisissä häätöuhan alla olevan asukkaan kanssa, ovat vuokranantajan mahdollisuudet toimia ennaltaehkäisevästi kenties suurimmat, sillä vuokra-asumisen prosessien organisoinnilla ja toiminnan asukaslähtöisyydellä voidaan merkittävästi vaikuttaa siihen, että asumisen haasteisiin voidaan reagoida varhaisessa vaiheessa. Yleishyödyllisistä vuokranantajista moni onkin kehittänyt toimintaansa painottaen asukaslähtöisyyttä vuokra-asumisen toteuttamisessa, kohdentamalla resursseja esimerkiksi henkilöstön kouluttamiseen, asumisneuvontaan ja asukkaiden aktiiviseen tavoitteluun. Nyt olisikin tärkeää, että myös yksityisten ja vapaarahoitteisien vuokranantajien toiminnassa olisi vastaavanlainen kehityssuunta.

Myös isännöitsijöiden rooli häätöjen ennaltaehkäisyssä voi olla merkittävä. He kohtaavat työssään asumisen haasteita kokevia asukkaita, häätöuhkaan päätyneitä ja häätöjen toimeenpanoja, mutta heillä ei useinkaan ole riittävästi tietoa, kuinka näitä asukkaita voisi auttaa, millä tavoin kohdata, minne ohjata saamaan tilanteeseensa apua tai miten ja missä vaiheessa tehdä huoli-ilmoitus. Hankkeen alkutaipaleella tehdyissä kyselyissä selvisi, että heillä oli tarve saada työhönsä tukea, erityisesti sosiaalipalveluiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Mahdollisuuksiin ja keinoihin ennaltaehkäistä tai ehkäistä häätöjä vaikuttavat luonnollisesti organisaation rakenteet; mitä toimintoja organisaatioon kuuluu, millä tavoin vastuita on jaettu ja mitä prosesseja on kenties ulkoistettu. Esimerkiksi suurilla vuokrataloyhtiöillä saman katon alta saattaa löytyä niin isännöinnin, asumisneuvonnan kuin vuokravalvonnan palvelut. Toisaalta moni ulkoistaa osan prosesseista kolmansille osapuolille, jolloin esimerkiksi isännöintiä tai vuokravalvontaa tekee kokonaan eri yritys. Tällä voi olla vaikutusta tiedonkulkuun, jonka rooli varhaisessa vaiheessa asukkaiden haasteisiin reagoimisessa on keskeinen. Tiedonkulun ja yhteisten tavoitteiden tulee siksi olla selkeästi sovittuna.

Organisaatioiden rakenteellisten erojen sekä työskentelyn limittäisen luonteen vuoksi seuraavissa käytännön esimerkeissä ei kaikissa erityisesti määritellä, minkä ammattiryhmän keinoja ne ovat, vaan ne ovat pääsääntöisesti sekä kiinteistöalalla että sosiaalialalla työskenteleville ammattilaisille. Nimeltä mainitut organisaatiot eivät suinkaan ole ainoita, jotka tiettyjä toimintamalleja hyödyntävät, vaan mainitsematta jää varmasti lukuisia toimijoita ja toimintamalleja, joiden avulla voidaan puuttua asumiseen haasteisiin ja ehkäistä häätöjä.

TSEKKAUSLISTA

- Kohtuuhintaisten asuntojen saatavuus
- Asumisneuvonta
- Vuokranantajan asukaslähtöiset prosessit
- Vuokranantajan ja sosiaalitoimen yhteistyö
- Kaikille ammattilaisille kättä pidempää

KUVA: Paakkanen & Pohjosaho 2025. Stop häädöille -hankkeen koulutusmateriaalit.

KÄYTÄNNÖN ESIMERKEISTÄ EHDOTUKSIA

ASUKASLÄHTÖISET PROSESSIT

Asukaslähtöisyys vuokrataloyhtiön toiminnassa on erinomainen tapa ennaltaehkäistä asumisen haasteita. Ehkä merkittävin asukaslähtöinen tekijä on kohtuullinen vuokrataso, mihin erityisesti yleishyödylliset toimijat pyrkivät. Asumisneuvonta ja asukkaiden kontaktointi matalalla kynnyksellä ovat keskeisiä, sisäinen vuokravalvonta puolestaan mahdollistaa ajantasaisen tiedonkulun ja varhaisen puuttumisen mahdollisiin ongelmiin. Asukasviestinnässä olennaista on, että tieto on helposti saatavilla ja että asiointi on sujuvaa. On myös tärkeää, että asukkaalle välittyy mielikuva siitä, että vuokranantaja on aidosti asukkaan puolella.

Jotkut toimijat, kuten esimerkiksi oululainen vuokrataloyhtiö Sivakka ja Espoon Asunnot ovat myös kokeneet toimivaksi ratkaisuksi vuokravakuudesta luopumisen. Kun tarkastellaan vuokravakuutta pienituloisen asukkaan näkökulmasta, on perusteltua kysyä, mistä muista välttämättömistä menoista vakuuden maksaminen on pois. Vaikka vuokravakuuden voi saada perustoimeentulona, eivät kaikki asukkaat sitä välttämättä saa tai osaa hakea.

Taloudellinen stressi heikentää tutkitusti psyykkistä hyvinvointia ja toimintakykyä, ja voi vaikuttaa siihen, ettei ihminen kykene tekemään järkeviä ja kestäviä ratkaisuja arjessaan. Käytännön esimerkki taloudellisen stressin vaikutuksista on esimerkiksi tilanne, jossa asukas on joutunut kokoamaan vuokravakuuden pienistä tuloista, sillä seurauksella, ettei varsinaiseen vuokranmaksuun enää jää riittävästi varoja, ja vuokranmaksuvaikeudet alkavat heti asumisen alkuvaiheessa. Toinen esimerkki taas on tilanne, jossa asukas on hakenut vuokravakuuden toimeentulotuesta, mutta rahat ovatkin kuluneet muuttokuluihin. Vaikka muuttokuluihinkin olisi ollut mahdollista saada taloudellista tukea, ei sitä vuokravakuuteen kyseisessä asunnossa voida enää uudelleen myöntää. Kun toimitaan taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien ihmisten kanssa, on tärkeä ymmärtää, että asiat eivät aina etene suunnitellulla tavalla.

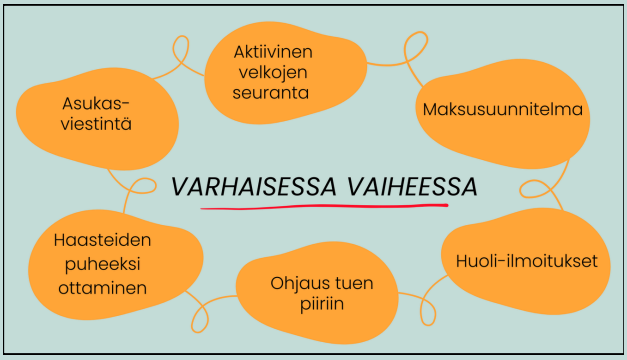

KUVA: Paakkanen & Pohjosaho 2025. Stop häädöille -hankkeen koulutusmateriaalit.

LUPA TIETOJEN LUOVUTTAMISEEN

Nykyään vuokrasopimuksen allekirjoitus tapahtuu usein sähköisesti. Sopimuksen allekirjoittaminen tarjoaa kuitenkin tilaisuuden kohdata uusi asukas ja tiedottaa esimerkiksi asumisneuvonnasta palveluna. Joissakin vuokrataloyhtiöissä on käytäntönä, että ainakin määräaikaisten vuokrasopimusten kohdalla vuokralaisen on mahdollista antaa lupa tietojen luovuttamiseen; tämä helpottaa tiedonvaihtoa ammattilaisten kesken, mikäli asumisessa tulee haasteita, joihin asukas voisi saada tukea sosiaali- tai terveyspalveluista. Ruotsissa Kronofogdenin ja kuntien yhteistyössä hyödynnettiin tietojenluovuttamislomaketta, jossa asukas antoi allekirjoituksellaan luvan vuokranantajan, työvoimatoimiston sekä sosiaali- ja terveyshuollon väliseen tietojen vaihtoon asumisen vaarantuessa (Hemma 2020).

ASUMISNEUVONTA

Asumisneuvonta on palvelu, josta on sekä suoria että epäsuoria hyötyjä niin inhimillisestä kuin kustannustenkin näkökulmasta. Siitä hyötyvät sekä asukkaat, kiinteistön omistaja, että yhteiskunta, sillä sen avulla voidaan usein välttää ongelmien syveneminen ja kustannusten kasvaminen. Asumisneuvonnan tavoitteena on ennaltaehkäistä asumiseen liittyviä ongelmia, kuten vuokrarästejä, muita asukkaita häiritsevää elämää ja häätöjä sekä varmistaa asunnon ja kiinteistön asianmukainen hoito. Vuokranantajan näkökulmasta asumisneuvonnasta saatava hyöty liittyy sekä kiinteistön kunnon ja arvon säilyttämiseen että vuokrarästien ja -tappioiden ehkäisemiseen.

Oululainen Sivakka arvioi, että yhtenä tekijänä häätöjen määrän pienenemiseen heidän asuntokannastaan, on juuri asumisneuvonta. Varsinaisten asumisneuvojina toimivien lisäksi Sivakka on tarjonnut kaikille asiakasrajapinnassa työskenteleville työntekijöilleen asumisneuvojan koulutuksen. Tämän ansiosta jokaisella työntekijällä on tarvittaessa valmiudet neuvoa asukasta. Sivakalla asumisneuvojat myös tekevät kotikäyntejä hyvin matalalla kynnyksellä, jolloin asukkaan elämäntilanteesta saadaan muodostettua paremmin käsitys.

Parhaimmillaan asumisneuvonta on kokonaisvaltaista ohjausta ja neuvontaa. Asumisneuvojan työssä keskeistä on tukea asukkaita hallitsemaan talouttaan ja ehkäisemään vuokravelkojen kasvua; asumisneuvoja voi yhdessä asukkaan kanssa laatia realistisen maksusuunnitelman vuokrarästien hoitamiseksi, jonka toteutumista myös seurataan. Asumisneuvoja voi myös olla apuna myös tarvittaviin asumista ja elämänhallintaa tukeviin palveluihin ohjaamisessa. Esimerkiksi tilanteessa, jossa asukkaalla on toistuvia vuokrarästejä, ei rästien kuittaus harkinnanvaraisesta toimeentulotuesta useinkaan tule enää kyseeseen, vaan asukas ohjataan suunnitelmallisen sosiaalityön asiakkuuteen, jossa arvioidaan asukkaan kokonaistilanne ja tuen tarve. Vaikka asumisneuvonnalla ei aina pystytä

estämään häätöjä, voi asumisneuvoja tukea asukasta uuden asunnon etsimisessä ja soveltuvien asumisvaihtoehtojen kartoittamisessa. Tällöin korostuu sosiaalipalveluiden kanssa tehtävä yhteistyö, jotta asukkaan asuminen ei katkeaisi, vaikka muutto olisikin edessä.

VUOKRAVALVONTA

Säännöllinen vuokrarästien seuranta on häätöjä ehkäisevän toiminnan a ja ö. On olemassa hiljaisia ja vähemmän hiljaisia signaaleja, jotka havaittaessa olisi mahdollista toimia ennaltaehkäisevästi. Näitä signaaleja ovat esimerkiksi, kun asukas toistuvasti maksaa vuokransa myöhässä tai osissa ilman, että asiasta on sovittu vuokranantajan kanssa. Aina, kun saadaan tieto osittaisestakin vuokrarästistä, tulisi alkaa tavoitella asukasta. Joskus taustalla voi olla myös asukkaasta itsestään riippumattomia syitä, esimerkiksi sosiaalietuuksien käsittelyyn liittyviä viivästyksiä tilanteessa, jossa asukas siirtyy yhdestä tuesta toiseen. On myös inhimillistä, että joskus vuokralaiselta menee epähuomiossa ohi esimerkiksi pankin suoraveloituspalveluun liittyviä päivityksiä tai että hän unohtaa vuokrankorotuksen yhteydessä päivittää suoraveloitukseen uuden, korotetun vuokran.

Se, että odotellaan rästien kertymistä häätöprosessin käynnistämistä edellyttävään summaan, ei hyödytä ketään. Mitä suuremmaksi vuokravelka kasvaa, sitä vaikeampi sitä on maksaa takaisin. Tämä on myös usein syy sille, että asukas katoaa tavoittamattomiin. Vuoden 2024 Vuokravelkapäivässä oululainen vuokrataloyhtiö Sivakka esitteli häätöuhan alla olevien asukkaiden tavoittamista koskevaa tilastoa. Sivakalla oli pantu merkille, että vuokravelan kasvaessa asukkaat katoavat. Ratkaisuna tähän asukkaita alettiin tavoittelemaan erilaisin menetelmin: kotikäynnein, sähköpostitse, puhelimitse, kirjeitse sekä WhatsApp-viestisovelluksella. Häätöuhan alla olevista asukkaista oli näin toimimalla tavoitettu valtaosa, joista suurin osa (noin 70 %) myös kasvokkain.

Haasteena on, että nykyään moni toimija on ulkoistanut vuokravalvonnan, mikä saattaa tarkoittaa sitä, että tieto rästeistä ei kulje vuokranantajalle riittävän ajoissa. Vuokravalvonnasta saattaa olla vastuussa esimerkiksi perintätoimisto, jonka ensisijaisena intressinä on tehdä toiminnallaan voittoa, ei pohtia yksittäisen asukkaan taloudellista tilannetta, mahdollisia haasteita asumisessa tai tuen tarpeita. Tiedonkulun ja tavoitteen selkeyttämisen näkökulmasta sisäinen vuokravalvonta olisikin paras vaihtoehto, mutta olemme myös kuulleet onnistuneesta yhteistyöstä ja yhteydenpidosta. Se kuitenkin edellyttää, että toimijat sopivat selkeästi, kuinka toimitaan, kun asukkaalle alkaa kertyä vuokravelkaa: keneen ollaan yhteydessä, mikä määrä vuokrarästiä aiheuttaa toimenpiteitä jne.

ASUKASVIESTINTÄ

Hyvä asukasviestintä on selkeää, saavutettavaa ja monikanavaista. Viestinnässä tulisi huomioida asukkaiden erilaiset taustat ja

elämäntilanteet, esimerkiksi asukkaat, joilla on haasteita digitaalisten palvelujen käytössä. Tietoa on hyvä olla tarjolla useilla kieliversioilla sekä selkokielisenä, ja tarvittaessa myös kuvia hyödyntäen. Moni saattaa pitää eri kieliversioita itsestäänselvyytenä, mutta hankkeen koulutuksissa saimme muutamaankin otteeseen kuulla kiitosta hyvästä vinkistä, sillä viestintämateriaalien monikieliset versiot eivät olleet tulleet kyseisen koulutettavan omalla työpaikalla edes mieleen.

Asukassivustoilla tulisi olla helposti löydettävät ja ymmärrettävät ohjeet muun muassa vuokranmaksuun liittyvistä haasteista sekä tietoa häätöprosessista ja sen perusteista. Avoin ja ennakoiva viestintä lisää asukkaiden ymmärrystä ja voi osaltaan ehkäistä ongelmien kärjistymistä. Mahdollisuuksien mukaan olisi myös hyvä, että materiaalia asumiseen ja vuokranmaksuun liittyvistä haasteista olisi saatavilla myös fyysisissä tiloissa, kuten porraskäytävissä, jotta tieto tavoittaa nekin asukkaat, jotka eivät käytä digitaalisia kanavia. Pelkkää maksumuistutusta ei tule pitää riittävänä asukasviestintänä.

Asukkaan tavoittamisessa kannattaa hyödyntää useita viestintäkanavia. Asukassivuston, sähköpostin, puhelimen ja kirjepostin lisäksi voidaan asukkaisiin olla yhteydessä viestisovellusten, kuten WhatsAppin tai Signalin välityksellä. Tiedetään, että moni ihminen saattaa vältellä kirjeiden avaamista taloudellisten huolien kasautuessa. Oulun Sivakka oli tilastoinut häätöuhan alla olevien asukkaiden kontaktointia, ja paras tavoitettavuus oli saatu aikaan sähköpostilla. Sähköposti saatetaan kokea hyvänä siksi, että vastaanottaja voi valita sopivan hetken tiedon vastaanottamiselle, eikä siihen liity samanlaisia negatiivisia kokemuksia kuin kirjepostiin. Espoon Asunnoilla puolestaan on samasta syystä johtuen otettu kokeiluun asukkaan lähestyminen postikortitse.

Asukasviestinnässä aiheet eivät aina ole helppoja. Kun asukas rikkoo muiden asukkaiden asumisrauhaa toiminnallaan tai elämäntavallaan, on asiaan puututtava. Viralliset määräykset, käskyt tai kiellot saattavat kuitenkin joissain tilanteissa pahentaa asiaa. Vaikka näyttö asukkaan toiminnasta olisikin vahva ja vaatisi toimenpiteitä, on diplomaattinen lähestymistapa ja häiriötä aiheuttavan asukkaan oman näkökannan kuuleminen silti tärkeää. Kevyempiin asumishäiriöihin sen sijaan voidaan matalalla kynnyksellä kokeilla uudenlaisia lähestymistapoja; esimerkiksi Vantaan Vuokra-asunnoilla on otettu käyttöön niin sanotut ystävällismieliset heippalaput, joiden avulla asukkaalle annetaan tilaisuus korjata toimintaansa ennen kirjallista huomautusta.

Työkirjassa häätöjen ennaltaehkäisyyn on valmiita vuokranantajan viestipohjia vuokralaiselle, joita voi hyödyntää sellaisenaan, tai muokattuna oman organisaation tai viestittävän asian mukaiseksi (Varke 2024). On myös tärkeä muistaa, että se, mitä ja miten asukkaiden suuntaan viestitään, ei ole yhdentekevää; kun asukas kokee, että vuokranantajaan tai isännöitsijään voi luottaa, on yhteistyö sujuvampaa.

ASUMISEN PUHEEKSI OTTO

Avoimuus, luottamus ja kunnioittava asenne ovat olennaisia tekijöitä onnistuneessa puheeksi ottamisessa. Ongelmakeskeisyyden sijaan käsiteltävää aihetta kannattaa lähestyä ratkaisukeskeisesti, välttäen syyllistävää sävyä. Vaikka esimerkiksi rahavaikeuksiin joutuminen olisikin pääosin seurausta asiakkaan omasta toiminnasta, on hyödyllisempää yrittää etsiä ratkaisuja yhdessä asukkaan kanssa. Omatoimisuuden tukeminen on tärkeää, mutta samalla on tarpeen huomioida asiakkaan toimintakyky ja voimavarat. Yhteisen selvittelyn merkitys korostuu, jotta asukas ei koe jäävänsä tilanteensa kanssa yksin. Asiakkaan esiin nostamien asioiden kuuleminen – kuten omat voimavarat, mistä haasteet ovat alkaneet sekä minkälaista tukea hän ehkä tarvitsee – antaa arvokasta tietoa tilanteesta. Haasteiden taustalla voi olla mitä monimutkaisempia elämäntilanteita, kasautuneita ongelmia tai haavoittavia kokemuksia. Se, mitä me näemme tai olemme etukäteen saaneet tietoomme, on usein vain jäävuoren huippu.

Asumisen puheeksi ottamisen tulisi olla kaikkien sote-ammattilaisten asia niin hyvinvointialueella, kunnissa kuin kolmannella sektorillakin. Asumisen puheeksi ottamisella tarkoitetaan sitä, että ammattialasta riippumatta kysytään asiakkaalta asumisen asioista: miten asuminen sujuu, ja onko jotain, missä tarvitsi apua – avoimuus ja kysyminen myös purkaa haasteisiin liittyvää häpeää.

Asukkaan yhteydenotto tai huoli-ilmoitus asukkaasta tulevat sosiaalipalveluihin usein varsin myöhäisessä vaiheessa.

Silloin, kun tieto asumisen haasteista – erityisesti vuokravelkaantumisesta – tulee varhaisemmassa vaiheessa, on yleensä enemmän pelivaraa ja keinoja turvata asumisen jatkuminen.

> *Osalla olisi. Huoli-ilmoituksen teko sosiaalihuoltoon varhaisessa vaiheessa ongelmien ilmettyä. Varsinkin vuokrarästien osalta häätö on monesti estettävissä, jos tilanteeseen päästään puuttumaan varhain.*
> *-Sosiaalitoimessa työskentelevä*

Keväällä 2025 valmistuneessa Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) selvityksessä (Mahous, Seppä & Luotonen 2025) tarkastelun kohteena ovat vuonna 2023 häädön saaneet, ja heidän tulonsa, velkaantuneisuutensa sekä asumismuotonsa 24 kk ennen ja jälkeen häädön. Selvityksen mukaan häädön saaneissa työllisten osuus lähti laskuun noin 12kk ennen häätöä, eli yhtenä tekijänä vuokravelkaantumisen taustalla voidaan päätellä olevan tulotason lasku. VATT:n selvityksen ja kentällä tehtyjen havaintojen perusteella tunnistettiin tarve tavoittaa riskiryhmässä olevia aiempaa paremmin, johon vastauksena aloitettiin Jyväskylän häätöpilotissa vuonna 2025 kokeilu, jossa asumisen puheeksi ottoa tehdään myös kuntoutus- ja työllisyyspalveluissa.

VUOROVAIKUTUS JA ASUKKAAN KOHTAAMINEN

> *Häätötilanteessa ihmisten kohtaaminen, kuunteleminen ja esille tulevien asioiden huomioiminen asiallisesti on kaikkien kannalta tärkeää.*
> *-Yrittäjä*

Joskus asiakastyössä on vaikea ymmärtää, miksi ihminen toimii joissakin tilanteissa tavalla, joka on hänen oman etunsa vastaista. Häätöjä työssään kohtaavista ammattilaisista moni on hankkeemme aikana nostanut esiin sen, kuinka asukkaita on vaikea tavoittaa, ja kuinka he joko sitoutuvat huonosti asioidensa hoitamiseen tai katoavat kokonaan. Siksi työntekijän vuorovaikutustaidot ja ymmärrys siitä, miten erilaiset haasteet ja niiden tuottama stressi vaikuttavat ihmisen käyttäytymiseen, ovat keskeisiä häätöjä ehkäisevässä työssä.

Kriisitilanteessa koettu stressi voi heikentää ihmisen toimintakykyä tai vaikuttaa päätöksentekokykyyn: ihminen saattaa tehdä helposti äkkinäisiä ja lyhytjänteisiä ratkaisuja, eikä välttämättä kykene hahmottamaan pitkän aikavälin seurauksia. Vuokravelkaantuvat ovat enenevässä määrin ihmisiä, joilla ei ole aiempaa sosiaalipalveluiden asiakkuutta; moni ei tiedä, mihin ottaa yhteyttä tai mihin etuuksiin tai palveluihin olisi oikeutettu, ja harvalla myöskään on kriisin keskellä voimavaroja selvittää niitä. Lisäksi monella voi olla väärän tiedon tuottamaa pelkoa ja ennakkoluuloja auttavia tahoja tai viranomaisia, kuten Ulosottolaitosta kohtaan.

Kasvokkaisen kohtaamisen ja kunnioittavan, kannustavan vuorovaikutuksen merkitys korostuu, kun kohdataan haastavassa elämäntilanteessa olevia ihmisiä. Ihminen, joka ei koe tulevansa kuulluksi tai jota ehkä jopa syyllistetään tilanteestaan, menettää helposti toivon ja motivaation muuttaa toimintaansa. Empaattinen, kannatteleva työote kohtaamisessa tukee vastaanottamaan apua ja lievittää häpeää. On tärkeää viestiä asukkaalle siitä, että apua on mahdollista saada.

> *Asiakkaan kohtaamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota huomioiden hänen tilanteensa, koska asiakas on yleensä todella herkillä tilanteen vuoksi.*
> *(Koulutuspalaute)*

KUVA: Elina Pohjosaho ja Katri Paakkanen Oulussa Vuokravelkapäivässä.

KUVA: Stop häädöille -hanke osallistui Kuopiossa asumisen koulutus– ja verkostoitumistapahtumaan

JOUSTAMINEN

Hankkeen alussa teimme selvityksen, jossa kartoitimme häätöprosesseissa niin työnsä puolesta kuin häädön omakohtaisesti kokeneiden kokemuksia, jonka lisäksi keskustelimme näistä kokemuksista lähes jokaisessa koulutuksessamme. On ollut vaikea välttyä asetelmalta, jossa vastakkain ovat vuokralaisen ja kiinteistön omistajan tai siitä huolehtivan tahon tarpeet.

> *Jäi fiilis, että vuokranantajan pitäisi aivan liian paljon yrittää ymmärtää häädettävää henkilöä. Asukkaan on maksettava se vuokra, jotta vuokrataloyhtiön talous pyörii. Ei kukaan halua tehdä tappiota vaan sen takia, ettei joku halua/viitsi/jaksa/muista maksaa vuokraa. (Koulutuspalaute)*

Joissakin tilanteissa vuokranantajien ja isännöitsijöiden suhtautuminen häätöuhan alla oleviin asukkaisiin näyttäytyy melko ankarana. Erityisesti häiritsevä käyttäytyminen ja asumisrauhan rikkominen tulkitaan helposti tahallisiksi, mikä osaltaan selittää kielteisten asenteiden syntymistä. Tilanne usein kuormittaa naapureita, ja vaikuttaa heidän asumiseensa pahimmillaan tuottamalla turvattomuuden kokemuksia, joten on ymmärrettävää, ettei häätöprosessista tällöin haluta luopua.

Ymmärrystä ei välttämättä liikene myöskään vuokravelkaantuville asukkaille, sillä sen taloudelliset vaikutukset voivat olla merkittäviä; mikäli vuokravelkoja tai asunnon korjauskustannuksia ei saada perittyä asukkaalta, siirtyvät kustannukset vuokranantajalle tappiona ja välillisesti muille asukkaille kohonneina vuokrina tai vastikkeina. Kulut ovat selvästi keskeinen tekijä, joka vaikuttaa vuokranantajien ratkaisuihin ja suhtautumiseen häätötilanteissa.

Näihin asenteisiin olemme onneksi voineet vaikuttaa koulutustemme kautta, ja erityisesti niissä koulutuksissa, joissa olimme paikan päällä, oli kouluttajien ja koulutettavien välisellä keskustelulla suuri merkitys. Yleensä ihmiset ovat kuitenkin empaattisia, mutta kokemus oman osaamisen ja käytettävissä olevien keinojen riittämättömyydestä vaikuttaa myös siihen, mitä odottaa toisilta. Kokemus kouluttajana on, että koulutettavien saama tieto häätöjen kustannushyödyistä sekä yhteinen pohdinta siitä, kohtaammeko ihmisen vai ongelman on kantanut hedelmää, tuoden ajatteluun joustavuutta ja toisaalta kokemuksen siitä, että hekin tulevat kuulluksi.

> *Vuokranantajien kanssa ollaan yritetty neuvotella, että mitä jos velat maksetaan ja henkilölle tarjotaan tiivistä tukea, mutta moneen kertaan ei ole ollut enää minkäänlaista neuvottelusaumaa vuokranantajan kanssa - jolloin on ollut pakko etsiä uusi asunto. Ovat kertoneet syyksi sen, että jo aiemmin ollut vuokravelkatilanne, joka kuitattu sosiaalitoimesta rahalla, mutta mikään ei ole muuttunut - joten eivät usko muutokseen nytkään. (Koulutuspalaute)*

Monella häädön kokeneella, mutta myös asumisneuvojilla ja sosiaalipalveluissa työskentelevillä puolestaan on kokemuksia siitä, että aina vuokranantajat eivät jousta, vaikka siihen olisi ollut perusteita. Häätöhakemuksen peruuttaminen tai jopa häätötuomion toimeenpanosta luopuminen olisivat joissakin tapauksissa olleet mahdollisia. Toisaalta osa vuokranantajista on kokenut, että sopimalla yhdessä asiat, voidaan häätö perua vielä jopa häädön toimeenpanemisen kynnyksellä.

> *Näissä tilanteissa voidaan perua häätö jopa vielä häätötuomion ollessa ulosotossa, jos saadaan tilanne ratkaistua ja velka maksettua. Joskus saamme asukkaaseen kontaktin vasta ulosoton mennessä toimittamaan häätöä ja vasta silloin pääsemme selvittämään asukkaan kanssa tilannetta. Vain osa vuokravelan vuoksi purkuun haetuista sopimuksista päättyy häätöön ja pois muuttoon asunnosta.*
> *-Vuokranantaja*

Koska käytännöt vaihtelevat toimijoittain, on tärkeää nostaa esiin juuri käytännön toimintamalleja asukaslähtöisestä toimimisesta häätöuhkatilanteessa. Esimerkiksi Oulun Sivakalla suositaan häätöuhkatilanteessa vuokrasopimuksen purkamista häädön sijaan. Se on asukkaan tulevan asumisen järjestymisen kannalta parempi vaihtoehto, sillä häätötuomio ja siitä aiheutuva maksuhäiriömerkintä vuokravelasta vaikeuttavat merkittävästi uuden asunnon vuokraamista. Vuoden 2025 vuokravelkapäivässä Espoon Asuntojen vuokraneuvontapäällikkö Sari Nyholm muistutti, että häätöhakemuksen peruminen tai häädön toimeenpanosta luopuminen ovat häädön hakijan vapaasti päätettävissä. Vaikka se usein edellyttääkin tapauskohtaista harkintaa ja tiettyjen edellytysten täyttymistä, kuten asukkaan yhteistyökykyä ja mahdollista palveluihin sitoutumista, on se silti oiva esimerkki joustamisesta asumisen turvaamisen vuoksi.

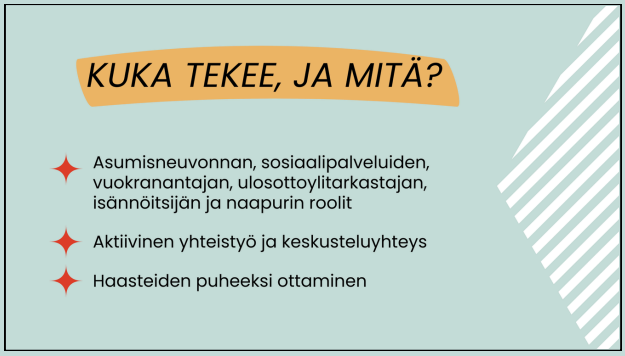

KUVA: Paakkanen & Pohjosaho 2025. Stop häädöille -hankkeen koulutusmateriaalit.

YHTEISTYÖ

Yhteistyö kiinteistöalan ja sote-alan – erityisesti sosiaalipalveluiden - välillä on keskeinen häätöjä ehkäisevä työmuoto. Hyvä esimerkki vuokrataloyhtiössä tehtävästä monialaisesta yhteistyöstä on asumisneuvojan ja isännöitsijän toimiminen työparina. Työparimallin hyöty on, että asukkaan asumisen haasteet ja toisaalta kiinteistöön liittyvät seikat tulevat huomioiduksi kokonaisuutena. Hyviä kokemuksia on saatu myös vuokravalvonnan ja asumisneuvonnan työparityöskentelystä, jota esimerkiksi Espoon Asunnoilla tehdään, sillä usein vuokravelan takaa paljastuu taloudellisien haasteiden lisäksi muitakin haasteita.

Vantaan häätöpilotissa hyviä yhteistyön alkuja on muodostunut esimerkiksi sosiaalitoimen ja Ulosottolaitoksen välille. Kokoontumalla yhteen on voitu tarkentaa kummankin toimijan työnkuvaa, selvennetty niin ulosoton kuin sosiaalityön palveluprosesseja sekä keskusteltu ja sovittu yhteistyön käytännöistä. Yksi tapaaminen riitti tuomaan ymmärrystä ja selkeyttä häätöihin liittyvään työskentelyyn.

Asumiseen tai naapuruuteen liittyvissä riita- tai konfliktitilanteissa asian käsittelyyn voi saada neuvontaa, koulutusta tai tarvittaessa sovitteluapua Asumisrauhan keskukselta. Monesti haastavat tilanteet helpottuvat keskustelun avulla. Yhteistyö Pelastuslaitoksen kanssa puolestaan tulee kyseeseen, kun asukkaan haasteet vaarantavat esimerkiksi kiinteistön paloturvallisuutta. Ihmisen voi joskus olla vaikea hahmottaa asuintilanteensa muuttumista oman terveyden ja hyvinvoinnin vaarantamisen lisäksi myös muita koskevaksi. Hankkeen aikana eräässä koulutuksessa ollut pelastusalan ammattilainen kertoi, kuinka joskus juuri pelastusviranomaisen kohtaaminen on saanut asukkaan silmät aukeamaan tilanteelle. Näissäkin kohtaamisissa tärkeää on, että pyritään ongelmakeskeisyydestä ratkaisukeskeisyyteen, empatiaan ja toivon luomiseen.

ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ JA ENNAKOIVA TOIMINTA

Asukasviestinnän ja vuokravalvonnan lisäksi hyvä käytäntö häätöjen määrän vähentämisessä on säännöllinen huoneistojen kuntotarkastus. Esimerkiksi oululainen Sivakka suorittaa vuokra-asunnoissaan tarkastuksen aina uuden asukkaan saapuessa, jonka lisäksi tehdään kahden vuoden välein määräaikaistarkastus. Asunnossa vierailu saattaa paljastaa esimerkiksi asunnon huonoa hoitoa tai palokuorman kertymistä. Kiinteistön kunnon ylläpitämisen kannalta tärkeän tiedon lisäksi ne kertovat myös asukkaan mahdollisesta tuen tarpeesta.

Huolellinen asukasvalinta, on vuokranantajan kannalta hyvä tapa välttää asumisen haastetilanteita, mutta se tuottaa myös tarpeen keskustelulle siitä, ketkä karsiutuvat pois valinnassa.

Häätötilastoissa korostuu nuorten aikuisten osuus, ja moni verkostoissa tapaamamme sosiaalialan ammattilainen on kuvannut tämän ryhmän kohdalla yleistä asumisen taitojen heikentymistä sekä olemattomia taloustaitoja – pienellä ryhmällä jopa tietoista piittaamattomuutta vuokranmaksuun liittyen. Tilastoista ja käytännön työstä tehdyt havainnot ovat hyvä työkalu uusien toimintatapojen kehittämiselle. Esimerkiksi Espoon Asunnoilla nuorten aikuisten asumisen haasteiden lisääntyminen on käynnistänyt hankkeen, jossa asumisneuvojat ovat

vuokrasuhteen alussa yhteydessä kaikkiin alle 25-vuotiaisiin vuokralaisiin. Näin toimimalla varmistetaan, että vuokralainen ymmärtää velvollisuutensa vuokralaisena, tehdään asumisneuvonta palveluna tutuksi sekä madalletaan asukkaan kynnystä olla yhteydessä, jos asumiseen myöhemmin tulee haasteita.

Asumis- ja taloustaitojen opettaminen ennaltaehkäisee vuokravelkaantumista ja asumisen häiriöitä. Jo yli kymmenen vuoden ajan Oulussa järjestettävä Pidä Kämppäs -kiertue on tästä hyvä esimerkki: toisen asteen oppilaitoksiin vietävä koulutuksellinen tapahtuma tuo itsenäistymisen kynnyksellä oleville nuorille tietoa ja taitoja asumiseen ja taloudenhallintaan liittyvissä asioissa. Kiertueen toimijat vaihtelevat, mutta ydinryhmään kuuluvat Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry Osna, Sivakka, Byströmin Ohjaamo sekä Kela. Keväällä 2026 Vantaan häätöpilotti -hanke käynnistää työpajat, joissa suunnitellaan Pidä Kämppäs -kiertueen pohjalta vastaavanlainen nuorille suunnattu tapahtuma vantaalaisille nuorille.

NÄEMME ONGELMAT – USKALLAMMEKO KEHITTÄÄ RATKAISUJA

Ihmisten lisääntynyt pahoinvointi näkyy yhä useammin myös asumiseen liittyvissä kriisitilanteissa. Hankkeen alusta asti olemme kuulleet Ulosottolaitokselta viestiä, että haastavat häädöt, joissa joudutaan pyytämään virka-apua poliisilta, ovat lisääntyneet. Tämä kehitys kertoo osaltaan syvenevästä pahoinvoinnista ja kasautuvista ongelmista, jotka valitettavan usein tulevat näkyviksi vasta äärimmäisissä tilanteissa.

Viimeisen vuoden aikana pitämissämme koulutuksissa on puhuttanut kiristynyt taloustilanne ja sen vaikutukset hyvinvointialueiden, kuntien ja järjestöjen palveluihin – sekä erityisesti pienituloisiin kotitalouksiin, joiden sosiaalietuuksia on leikattu. Ihmiset ovat hyvin tietoisia siitä, että kaikki apua tarvitsevat eivät sitä saa, vaikka palveluja aktiivisesti hakisivatkin. Tästä lähtökohdasta on esimerkiksi isännöitsijöiden koulutuksissa usein syntynyt hyviä keskusteluja arvoista ja hyvinvointiyhteiskunnan kehityksen suunnasta.

Muutos toimintaympäristössä koskettaa myös niitä ammattilaisia, jotka pyrkivät tekemään ennaltaehkäisevää työtä. Eräässä verkostokeskustelussa pääkaupunkiseudulla työskentelevä asumisneuvoja kuvasi, kuinka *"melkein kaikki työkalut on viety"*, kun sosiaalitoimi on joutunut kiristämään kukkaronnyörejä, eikä ehkäisevää toimeentulotukea vuokravelkoihin myönnetä enää samalla tavalla kuin aiemmin. Vaikka tätä korvaamaan

olisikin joillakin hyvinvointialueilla kohdennettu resursseja neuvontaan ja varhaisen vaiheen taloussosiaaliohjaukseen, ovat vuokravelat monella entistä suurempia ja velkaantuneiden elämäntilanteet mutkikkaampia.

Häätöjen onnistunut ennaltaehkäisy edellyttää osapuolten aktiivista yhteistyötä sekä asukkaan suuntaan rakentavaa ja toivoa luovaa keskusteluyhteyttä. Keskeistä on, että haasteet otetaan ajoissa puheeksi, asumisen sujumisesta kysytään, asukasta kuunnellaan ja pyritään yhdessä tunnistamaan, millaista apua hän mahdollisesti tarvitsee. On myös tärkeä tunnistaa, että vaikka kuinka työtä tehtäisiinkin, osalle ihmisistä avun vastaanottaminen on vaikeaa. Kuten eräs kolmannen sektorin palveluohjaaja kiteytti:

> *Ihmisellä on aina vastuu itsellään hoitaa asioitaan omien kykyjensä mukaan. Toisaalta meidän yhteiskunnassa asioiden hoitaminen tehdään todella vaikeaksi heille, joilla on elämässä haasteita muutenkin.*

Tämä havainto haastaa pohtimaan, tunnistetaanko asiakkaan toimintakyvyn puutteita riittävästi palvelupolun kaikissa vaiheissa ja ovatko palvelut aidosti kaikkien ulottuvilla. Häätöjen lisääntyminen ei ole vain yksittäisten ihmisten epäonnistumista, vaan merkki laajemmasta muutoksesta hyvinvointiyhteiskunnassa, ja sen suuntaa ja seurauksia on syytä tarkastella kriittisellä katseella, olemalla samalla avoin toimintojen rohkealle kehittämiselle muuttuvia tarpeita vastaamaan.

LÄHTEET

Helsingin kaupunki 2025. Asumisneuvojat palvelevat asumisen ongelmissa kaikkia helsinkiläisiä – neuvonnan tarve on kasvanut. Uutinen julkaistu verkossa 25.5. 2025. https://www.hel.fi/fi/uutiset/asumisneuvojat-palvelevat-asumisen-ongelmissa-kaikkia-helsinkilaisia-neuvonnan-tarve-on-kasvanut

Hemma - Ett metodstöd för vräkningsförebyggande arbete 2020. https://www.lansstyrelsen.se/norrbotten/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2020/hemma---ett-metodstod-for-vrakningsforebyggande-arbete.html

Kortelainen, Jeremias; Koivula, Nella; Aihinen, Taru; Oosi, Olli & Irjala, Tiina 2024. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 1/2024. Lahti 2024. https://www.varke.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/aran-raportteja-julkaisusarja/asumisneuvonta-suomessa-2023

Laki asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023–2027. 1036/2022. Annettu Helsingissä 9.12.2022. https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saadoskokoelma/2022/1036

Mahous, Nadine, Seppä, Meeri & Luotonen, Niilo 2025. Häädöt Suomessa 2015–2024. Datahuone-raportti 1/2025. Häädöt Suomessa 2015–2024 – VATT Datahuone.

Varke 2024. Työkirja häätöjen ennaltaehkäisyyn. Yhteistyö häätöjen ennaltaehkäisyssä. https://www.varke.fi/fi/kehittaminen/asunnottomuuden-ennaltaehkaisy/tyokirja-haatojen-ennaltaehkaisyyn/yhteistyo-haatojen-ennaltaehkaisyssa

VLADA PETROVSKAJA

LOPUKSI

Hankkeiden parissa työskentelevä tietää, että kaikki hankkeet päättyvät ja hyviksi havaittujen toimintamallien juurruttamien on aloitettava varhain. Stop häädöille -hankkeen vauhdittaman keskustelun ja aloitetun työn jatkumon tae oli se, että hanke käynnistyi otolliseen aikaan - häätötilastot puhututtavat enenevissä määrin ja häätöihin liittyvälle keskustelulle on kasvava tarve niin asunnottomuustoimijoiden keskuudessa kuin isännöinti- ja vuokra-alallakin. Asunnottomuuspalveluja ja asumista tuottavien toimijoiden motivaatiota kehittää sektorirajat ylittävää yhteistyötä ylläpitää keskustelun oikea-aikaisuus sekä monialaisessa yhteistyössä syvenevä ymmärrys häätöjen laajoista seurannaisvaikutuksista. Erityisesti vuonna 2025 saimme todistaa eri puolilla Suomea tuoreiden yhteistyöverkostojen muodostumista kiinteistö- ja sote-alan ammattilaisten sekä ulosottoviranomaisten välille. Saimme myös seurata suomalaisen median suurta kiinnostusta häätöuhan alla elävien ihmisten tarinoihin, häätöjen taustasyihin ja eritoten leikkauspolitiikan vaikutuksista häätöjen kasvuun sekä häätöjen yhteydestä asunnottomuuteen. Häätöjen ehkäisemisen näkökulma näkyy tänä päivänä vahvemmin myös asunnottomuustoimijoiden ja yleishyödyllisen asuntotuotannon tavoitteissa.

Kolmen vuoden aikana Stop häädöille -hankkeessa kohdattiin laaja joukko ammattilaisia, joiden toimintakulttuureissa vaikuttavat samat arvot, jotka ohjaavat sekä Stop häädöille -hankkeen että taustaorganisaatio Vva ry:n työtä: ihmisarvo, tasa-arvo, yhdenvertaisuus, luottamus ja osallisuus, sekä itsenäiseen asumiseen ja kunkin kohdattavan tarpeisiin vastaavan tuen varmistamiseen tähtäävät tavoitteet. Vaikka yllä mainittujen arvojen ja tavoitteiden käytännön toteutumisessa on vaihtelevuutta, tahtotila kohdata häätöuhan alla eläviä ja häädön kohdanneita ihmisiä oikeudenmukaisesti on horjumaton, ja valmius kehittää yhteistyötä häätöjen ehkäisemiseksi sekä asiantuntijuus ilmeisiä. Sen sijaan tilaa ja paikkoja vuoropuhelulle, asiantuntijatiedon jakamiselle ja yhteiskehittämiselle on edelleen liian vähän. Stop häädöille -hankkeessa syntyi silti vahva usko siihen, että häätöjä ennaltaehkäisevä työ on tullut jäädäkseen osaksi niin suomalaista asunnottomuus- ja sosiaalityötä kuin yleishyödyllisen asumisen arkeakin.

KUVA: Vlada Petrovskaja ja Katri Paakkanen Helsingin Asunnottomien yön tapahtumassa 2024.

LIITE 1:
BLOGIKIRJOTUS 11.6.2025.

KATRI PAAKKANEN & ELINA POHJOSAHO

HÄÄTÖAALTO ON PYSÄYTETTÄVÄ – ASUNTO- JA SOSIAALIPOLITIIKKA EIVÄT SAA OLLA SÄÄSTÖKOHTEITA

Häätöjen määrä on kasvanut huolestuttavasti. Erityisesti nuorten aikuisten velkaantuminen asumismaksujen vuoksi on moninkertaistunut vuoden 2021 jälkeen. Ilmiö koskettaa erityisesti suuria kaupunkeja, joissa vuokralla asuminen on yleistä ja kohtuuhintaisista asunnoista kilpaillaan yhä kovemmin. Helsingissä jo yli puolet asuntokunnista asuu vuokralla – usein yksin tai yksinhuoltajana.

Häätöjen taustalla on lähes aina maksukykyongelmia. Vuokrat ovat korkeita, ja sosiaalietuuksien leikkaukset sekä elinkustannusten nousu sysäävät monen talouden syöksykierteeseen. Kun tulot eivät riitä vuokraan, seuraa maksuhäiriö, häätö ja pahimmillaan asunnottomuus.

Tilanne ei ratkea ilman pitkäjänteistä ja inhimillistä asunto- ja sosiaalipolitiikkaa. On väärin ajatella, että palvelut voidaan järjestää pelkästään olemassa olevien niukkojen resurssien varassa. Tarvitaan rohkeutta uudistaa ja panostaa.

Esimerkiksi joillain kunnilla ja vuokra-asuntoyhtiöillä on jo käytänteenä, että heidän asumisneuvojansa ottavat yhteyttä kaikkiin uusiin nuoriin asukkaisiin ja tarkistivat, että asumiseen liittyvät asiat ovat kunnossa. Toisaalta yhteydenotto tekee myös asumisneuvonnasta tunnetumpaa ja madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä myöhemmin tarpeen vaatiessa. Tällaisella toiminnalla on saatu hyviä tuloksia aikaan ja on loistava esimerkki ennaltaehkäisevistä keinoista. Vuokrarästien kasvaessa tilanteeseen on vaikeampi puuttua, ja toisaalta taas vuokravelkahäpeä estää ottamasta yhteyttä auttaviin tahoihin ajoissa. Siksi on tärkeää tuoda esille ja lisätä tietoutta vuokravelkaongelmista.

Tällaisia toimintamalleja tulisi levittää laajemmin, mutta se vaatii rakenteita, resursseja ja yhteistyötä – ei lisää leikkauksia. Häätöjen ennaltaehkäisy on inhimillinen ja taloudellisesti järkevä valinta. Se ei synny itsestään, vaan vaatii poliittista tahtoa.

LIITE 2:
BLOGIKIRJOTUS 9.12.2024.

KATRI PAAKKANEN & ELINA POHJOSAHO

HÄÄDÖT LISÄÄNTYNEET JO KOLMATTA VUOTTA: HAVAINTOJA HÄÄTÖTILASTOISTA 2023–2024

Vuonna 2023 Suomessa toimeenpantiin 4900 häätöä. Tänä vuonna häätöjä on marraskuuhun mennessä ollut 10 % enemmän edellisvuoteen verrattuna. Eniten häädöt ovat lisääntyneet Helsingissä, Espoossa ja Turussa. (Ulosottolaitos 2024.) Kasvava häätöjen määrä on pitkin vuotta noussut puheenaiheeksi myös mediassa: kesällä Tampereen lukemat huitelivat 40 % edellisvuotta korkeammalla (HS 21.8. 2024), ja lokakuussa puolestaan Suomen suurin vuokranantaja Heka arvioi tämän vuoden häätöjen määrän tuplaantuvan viime vuodesta (Yle 9.10.2024).

Riski tulla häädetyksi koskettaa erityisesti pääkaupunkiseudulla tai suurimmissa kaupungeissa asuvia, koska niissä kilpailu kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista on kovempaa. Vuokralla asuvien osuus on myös lisääntynyt voimakkaasti viimeisen vuosikymmenen aikana muun muassa kaupungistumisen takia: Helsingissä, Turussa ja Tampereella yli puolet asuntokunnista asuu vuokralla. Yleisintä vuokralla asuminen on yksin asuvilla ja yhden vanhemman lapsiperheillä, ja Helsingissä jopa yli puolet asuntokunnista on yhden hengen asuntokuntia.

Kymmenestä suurimmasta kaupungista vain Oulussa on saatu häätöjen määrä laskuun – jo toista vuotta peräkkäin. Lahdessa määrä oli laskussa ensimmäisen puoli vuotta, jonka jälkeen häätöjen määrä on kääntynyt kasvuun, mutta kasvu on ollut maltillisempaa kuin muissa suurimmissa kaupungeissa. Erityisesti Oulun ympärillä on käynyt kova kuhina, kun asunnottomuustoimijat sekä hyvinvointialueet ympäri Suomen haluavat kuulla, miksi ja millä keinoilla siellä on onnistuttu. Ensin tulisi kuitenkin hahmottaa, mitkä tekijät vaikuttavat häätöjen lisääntymiseen.

MIKSI HÄÄDÖT OVAT LISÄÄNTYNEET?

Tiedämme, että valtaosa häädöistä perustuu vuokravelkaan ja maksukyvyn ongelmiin. Tiedämme myös, että erityisesti suurimmissa kaupungeissa vuokrataso on jo valmiiksi ollut korkea, eikä kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja

yksinkertaisesti ole riittävästi tarpeeseen nähden. Moni joutuu asumaan tulotasoonsa nähden liian kalliissa asunnossa, mikä luo asetelman asukkaan taloudellisen tilanteen syöksykierteen käynnistymiselle. Kun yhtälöön lisätään yleinen elinkustannusten nousu ja leikkaukset jo valmiiksi liian matalalla tasolla oleviin sosiaalietuuksiin, on seurauksena yhä useamman kohdalla vakavia toimeentulovaikeuksia.

Taloudellisen liikkumavaran ollessa olematon, eivät valinnat ja päätöksetkään voi olla kestäviä. Jos käytettävissä olevat varat ovat riittämättömät, on ihmisen tingittävä jostakin: ruuasta, lääkkeistä, laskujen maksamisesta tai vuokranmaksusta. Pelastakaa Lapset ry:n Lapsen ääni 2024 -kyselyssä paljastuu pienituloisten perheiden kasvava avuntarve, kun jopa 19 % kyselyyn vastanneista lapsista ja nuorista kertoi perheellä olevan pulaa monipuolisesta ja riittävästä ruoasta. Vuonna 2023 vastaavia kokemuksia kuvasi 14 % pienituloisten perheiden lapsista ja vuonna 2022 vain 7.5 %, eli lasten kokemus säännöllisestä ja riittävästä ruoasta kotona on systemaattisesti heikentynyt viimeisen kolmen vuoden aikana. (Pelastakaa lapset –raportti 2024.) Tuoreen kyselytutkimuksen mukaan velallisten määrä ja velan suuruus ovatkin kasvaneet viime vuosina, ja suurin osa ottaa pikavippejä aiempien velkojen maksuun ja arjen kuluihin. Erityisesti naiset ottavat pikavippejä ruokakulujen ja asumiskustannusten kattamiseen. (HS 28.11. 2024.)

Sosiaaliturvaan kohdistuvien leikkausten lisäksi tällä hallituskaudella on päätetty myös ARA-asuntotuotannon vähentämisestä sekä puolitettu asumisneuvonnan rahoitus, jotka ovat keskeisiä asumista turvaavia tekijöitä erityisesti pienituloisten kohdalla. Samaan aikaan useat hyvinvointialueet painivat säästötavoitteiden kanssa, ja ovat ilmoittaneet kasvavasta alijäämästä. Työvoimasta on pulaa, ja jonot palveluihin kasvavat, mutta samalla joudutaan säästötavoitteiden saavuttamiseksi irtisanomaan henkilöstöä. (HS 9.10.2024 ja 28.11.2024, Kaleva 21.8.2024, Lääkärilehti 3.6.2024).

Stop häädöille -hankkeessa yksi keskeisimmistä tavoitteistamme on kouluttaa isännöitsijöitä ja vuokranantajia siitä, kuinka häätöjä voitaisiin ennalta ehkäistä. Koulutuksessa painotamme haasteita kokevan asukkaan kohtaamista kunnioittavalla ja empaattisella tavalla sekä ennen kaikkea ohjeistamme, minkälaisia palveluita on olemassa, ja miten asukkaita näihin palveluihin ohjataan. On melko musertavaa, kun koulutettavat pohtivat, onko meillä kohta enää palveluita, joihin ohjata, kun niihin pääseminen ei aiemminkaan ole ollut taattua.

MITEN KÄY ASUNNOTTOMUUDEN VÄHENEMISELLE?

Häädöt ovat yksi asunnottomuutta tuottava mekanismi, joten niiden lisääntyessä myös asunnottomuutta kokevien määrä saattaa kasvaa. Häätöjen määrän pelätään lisääntyvän voimakkaammin sosiaaliturvan heikennysten myötä. Asunnottomaksi joutumisen riskiä puolestaan nostaa

maksuhäiriömerkintä vuokravelasta, sillä se vaikeuttaa uuden asunnon saamista merkittävästi.

Vuodesta 2022 vuoteen 2023 asunnottomuutta kokevien lukema putosi 257 henkilöllä, mutta aiempina vuosina nämä luvut ovat olleet noin 300 henkilön luokkaa. Tämä enteilee, että asunnottomuuslukujen väheneminen uhkaa hidastua tai jopa pysähtyä kokonaan asunnottomuuden vähenemisen mallimaassa. Tällä hetkellä hallituksen tavoitteena onkin ainoastaan pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vuoteen 2027 mennessä, aiemman hallituksen linjattua tavoitteekseen asunnottomuuden poistamisen kokonaan vuoteen 2027 mennessä.

MIKÄ NEUVOKSI?

Asunto- ja sosiaalipoliittiset päätökset ovat ratkaisevassa roolissa niin asunnottomuuden kuin häätöjenkin ennaltaehkäisemisessä. Toisaalta palveluita on pyrittävä pyörittämään niillä resursseilla, mitä kulloinkin on, ja toivottava – ei, vaadittava – tulevaisuudessa tehtäviltä päätöksiltä pitkänäköisyyttä ja inhimillisyyttä. Toivoa toivottomalta tuntuvaan tilanteeseen kuitenkin luovat yksittäisten toimijoiden luomat hyvät toimintamallit.

Oulussa häädöt ovat jo toista vuotta peräkkäin laskussa, mutta mitään taikakeinoja sielläkään ei ole käytössä, sillä asiaan vaikuttaa esimerkiksi asuntojen saatavuus ylipäänsä. Koska moni kuitenkin odottaa vastausta häätötilanteen muista suurimmista kaupungeista poikkeavaan positiiviseen kehitykseen, on meillä tarjota valistuneita arvauksia; osaavien ja asiantuntevien asumisneuvojien lisäksi isossa roolissa on välivuokrauksen hyödyntäminen, jossa Oulun kaupunki vuokraa asunnon esimerkiksi yksityiseltä vuokranantajalta, asuttaa siihen ihmisen, joka maksaa vuokransa Oulun kaupungille, sekä sitoutuu osana vuokrasopimusta henkilökohtaisesti suunniteltuun ja sovittuun tukeen ja ohjaukseen. Lisäksi kortensa kantaa kekoon Oulun kaupungin omistama vuokrataloyhtiö Sivakka, joka painottaa sitä, että asukkaasta huolehtiminen on kaikkien asia toimenkuvasta riippumatta. Tästä syystä kaikilla asiakastyötä tekevillä onkin asumisneuvojan koulutus. Tärkeänä keinona voidaan pitää myös sitä, että vuokravalvontaa ei ole ulkoistettu esimerkiksi voittoa tavoittelevalle perintäyritykselle, jolloin tieto syntyvistä vuokraveloista on saatavilla välittömästi, ja asukasta voidaan ryhtyä tavoittelemaan varhaisessa vaiheessa. Sivakka kertoi myös vuoden 2024 Vuokravelkapäivillä tekevänsä matalalla kynnyksellä kotikäyntejä, ja ne voidaan kirjata myös valmiiksi vuokrasopimukseen kuin myös asumisneuvojan tapaamisetkin, jos tiedetään että asukkaalla on aiemmin ollut asumisen haasteita.

Melko yksinkertaista, eikö vain? Meillä on jo olemassa häätöjen ennaltaehkäisyyn liittyvää asiantuntijuutta, osaamista ja toimiviksi todettuja ratkaisuja – muissakin kunnissa! Niidenkin keinojen käyttöön ottaminen

laajemmin vaatii kuitenkin säästöjen sijaan rakenteita ja resursseja, sekä uskallusta kokeilla ja muuttaa toimintatapoja. Kohtaaminen tai sektorit ylittävä moniammatillinen yhteistyö eivät synny itsestään.

LÄHTEET

Helsingin Sanomat 21.8.2024. Veteläsuo, Maija. Työssäkäyviä päätyy nyt asunnottomiksi – Tampereella tehdään nyt häätöjä kiivaaseen tahtiin.

Helsingin Sanomat 9.10.2024. Sutinen, Teija. Hyvinvointialue teetti laskelmat: ilman säästöjen lisäaikaa edessä rajut irtisanomiset ja palveluiden romahdus.

Helsingin Sanomat 28.11.2024. Kantola, Anna. Kyselytutkimus: Vuokranmaksu ja ruokamenot ajavat suomalaisia ylivelkaantumiseen.

Helsingin Sanomat 28.11.2024. Vahtera, Jasmin & Salomaa, Maija. Hus irtisanoo 280, kolmannes hoitajia.

Kaleva 21.8.2024. Hyvinvointialueet imevät rahaa kuin mustat aukot, siksi nykyinen aluemalli ei saa olla kiveen hakattu. Pääkirjoitus.

Lapsen ääni 2024 – Lasten kokemuksia hyvinvoinnista, arjesta ja pienituloisuudesta. Pelastakaa lapset ry.

Lääkärilehti 3.6.2024. Kosonen, Sari. ”Säästöjä vaaditaan liian nopeasti.”

Ulosottolaitos 2024. Yksityinen tilastopyyntö 11/2024.

Yle 9.10.2024. Horppu, Anna & Karhu, Otso. Suomen suurin vuokranantaja korottaa taas vuokriaan, vaikka häädöt ovat tuplaantumassa jo nyt: ”Ei ollut vaihtoehtoja”.

LIITE 3:
BLOGIKIRJOTUS 3.11.2023.

KATRI PAAKKANEN & ELINA POHJOSAHO

“KAUHUVUOKRALAINEN” - VAI IHMINEN VAILLA TUKEA?

19-vuotias muutti vuokralle – Vuoden päästä asunto oli kuin räjähdyksen jäljiltä. Vuokranantaja avasi oven ja järkyttyi: ”Kaiken keskellä oli vielä kaksi koiraa”. Vuokralainen tuhosi yksiön – varasti päätteeksi astianpesukoneen ja aiheutti tulvan muutaman vuoden ikäisessä asunnossa. Nämä ovat kaikki otsikoita iltapäivälehdissä alkusyksyn 2023 aikana ilmestyneistä uutisista. Tämänkaltaisia uutisia tulee vastaan aika ajoin, ja uutisoinnin sävy on usein kauhisteleva ja ikävimmillään asukas saatetaan jopa nimetä kauhuvuokralaiseksi. Vaikka jutuissa ehkä sivumennen mainitaan asukkaan yleensä terveyssyistä heikentynyt elämänhallinta tai päihteiden käyttöön liittyvä rikollisuus, ei asiaa useinkaan taustoiteta riittävästi. Mitä on asumisen haasteiden taustalla, ja miksi asukas ei ole saanut tukea riittävän ajoissa? Miksi meillä ylipäätään on ihmisiä, jotka tuntuvat valuvan kaikkien turvaverkkojen läpi?

Ensimmäisen otsikon jutussa kerrotaan, kuinka 19-vuotias nuori mies oli asunut vuokra-asunnossa vajaan vuoden, jonka aikana asunto oli mennyt erittäin huonoon kuntoon. Näkyvimmät vauriot olivat olleet asunnon sisällä tehdyt graffitit, ja huoneistoon liittyvä remontti maksoi vuokra-asuntoyhtiölle lähes 13 700 euroa. Nuori mies tuomittiin vahingonteosta ja muista rikoksista kahdeksaksi kuukaudeksi vankeuteen. (IS 14.8.2023.) Vaikka tässä jutussa ei kerrottukaan enempää taustoja, on huomioitava, että vuokralainen on ollut vasta 19-vuotias. Lapsuuden ja nuoruuden aikaiset kokemukset vaikuttavat identiteetin rakentumiseen ja haastavat kasvuolot voivat aikuistuessa heijastua esimerkiksi asumisessa tehtäviin ratkaisuihin. Tiedetään, että esimerkiksi lastensuojelun laitostausta voi vaikuttaa omilleen muuttaneen nuoren aikuisen asumisen taitoihin. Voi olla vaikeaa kiinnittyä paikkaan – tai palveluihin – ja rakentaa kotia, jos lapsuudessa on ollut useita muuttoja ja sijoituksia, eikä minnekään ole ehtinyt muodostua tunnesidettä.

Pitkä sijoitus- ja laitoskierre voi myös aiheuttaa sen, ettei asumisen taitoja tai arjessa tarvittavia käytännön taitoja ole opittu missään, jolloin tukea tarvittaisiin ihan käytännön asioiden opetteluun. Ideaali toki on, että kodin ulkopuolelle sijoitettu nuori oppisi samoja itsenäistymiseen vaadittavia taitoja, kuin kotona asuva nuori, mutta käytännössä mahdollisuus niiden harjoitteluun vaihtelee sekä sijoituspaikasta että kunkin nuoren yksilöllisestä tilanteesta

riippuen; koulukodissa kasvavalla, runsaasti oireilevalla nuorella ei ehkä ole yhtä hyviä mahdollisuuksia harjoitella arjen elämänhallintaa, kuin esimerkiksi perhehoidossa kasvavalla nuorella. Keskimäärin Suomessa nuoret muuttavat vanhempiensa luota omilleen 21,8-vuotiaana (Tilastokeskus 2021), jonka jälkeenkin vanhemmat yleensä tavalla tai toisella tukevat aikuisia lapsiaan. Lastensuojelulaitoksista nuoret sen sijaan muuttavat omilleen viimeistään täysi-ikäistyttyään, olivat he siihen valmiita tai eivät.

Mediassa on viime aikoina nostettu esille myös se, kuinka nuorten oireilu väkivallalla ja rikoksilla on lisääntynyt viime vuosina; vuodesta 2015 alaikäisten rikosepäilyjen määrä on kaksinkertaistanut, ja pelkästään viime vuodesta alle 21-vuotiaiden tekemäksi epäiltyjen ryöstöjen määrä on kasvanut lähes 40 prosenttia (YLE 17.8.2023). RETS (entinen KRITS) kertoo, että etenkin Uudellamaalla vakavat ongelmat kasautuvat tietylle joukolle nuoria, joiden kohdalla on uhka, että päihdeongelmat ja rikoskierre syventyvät. Elämänsuunnan muuttamista vaikeuttavat muun muassa oireilevien nuorten heikko sosiaalinen ja taloudellinen tilanne, työttömyys sekä rikolliseen historiaan liittyvä stigma. (RETS 2022.)

POLIITTISET PÄÄTÖKSET HEIKENTÄMÄSSÄ TUEN TARPEESSA OLEVIEN NUORTEN ASEMAA JA YHDENVERTAISUUTTA

Lastensuojelun asiakkaina sijoitettuna olleet nuoret ovat oikeutettuja lastensuojelun jälkihuoltoon, jonka tarkoitus on tukea nuorten itsenäistymistä sijaishuollon jälkeen, ja sitä on tällä hetkellä mahdollista saada 25-vuotiaaksi saakka. Näistä nuorista osa on paljon tukea tarvitsevia, eli heidän hyvinvointiaan ja toimintakykyään alentavat sosiaaliset ja terveydelliset haasteet ovat hyvin monimuotoisia, monisyisiä ja usein myös kasautuvia. He jäävät usein kokonaisvaltaisen tuen ulkopuolelle, eivätkä aina edes kykene vastaanottamaan tukea selviytymiseen elämän eri osa-alueilla, jolloin on uhkana pudota palvelujen väliin ja syrjäytyä. (STM 2019.) Osana valtiontalouteen tehtäviä leikkauksia hallitus on kuitenkin esittänyt lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskemista 23-vuoteen. Lausuntokierroksella kuulluista sidosryhmistä useat hyvinvointialueet (esim. Helsingin kaupunki), lastensuojelun tai nuorille aikuisille suunnattuja palveluita tuottavat toimijat (esim. Valtion lastensuojeluyksiköt, Nuorisoasuntoliitto NAL ry) sekä lastensuojelun jälkihuollon asiakkaina olevat nuoret ovat ilmoittaneet lausunnoissaan vastustavansa esitystä (VN 14.9.2023 dnro 20569/2023). Mikäli hallituksen esityksen mukainen muutos kuitenkin toteutuu, voi se pahimmillaan johtaa siihen, että jatkossa IS:n jutussa kuvatun kaltaisia tapauksia tulee olemaan entistä enemmän. Asunnottomuuden riski kohdistuu jo nyt aiempaa nuorempiin ihmisiin ja alle 25-vuotiaiden asunnottomien määrä on kasvanut huolestuttavaa vauhtia (Y-säätiö 2023). Turvaverkon purkaminen juuri näiden ihmisten ympäriltä tuntuu siksi käsittämättömältä.

Leikkauksia tullaan tekemään myös sosiaaliturvaan muun muassa heikentämällä työttömyysturvaa, asumistukea ja opintotukea, mikä kasvattaa pienituloisten määrää Suomessa arviolta 40 000 henkilöllä, joista lähes 13 000 arvioidaan olevan lapsia (SOSTE 2023). Varallisuuden ja tulojen epätasainen jakautuminen luo eriarvoisuutta ja vaikuttaa pienituloisiin perheisiin myös ylisukupolvisesti mahdollisuuksien epätasa-arvoisuutena. Sosiaaliturvajärjestelmän avulla on pyritty ja onnistuttukin edistämään kansalaisten yhdenvertaista asemaa yhteiskunnassa (Saari 2013, 163–165.), mutta nykyinen hallitus ei ilmeisesti pyri tuloerojen kaventamiseen tai eriarvoisuuden ja köyhyyden vähentämiseen, kuten hyvinvointivaltion kuuluisi. Esimerkiksi asumistuen heikennys tulee näkymään sekä toimeentulotuen tarvitsijoiden että vuokravelkojen ja maksuhäiriömerkintöjen lisääntymisenä, kun pienituloisella työssäkäyvälläkään ei välttämättä ole enää varaa maksaa vuokraa. Pahoinvointi tulee lisääntymään, ja koti on tämän pahoinvoinnin näyttämö.

KAUHISTELEVAT UUTISET EIVÄT AUTA KETÄÄN – MEDIALLA TÄRKEÄ ROOLI ILMIÖISTÄ VIESTITTÄESSÄ

Emme halua vähätellä vuokranantajan kauhistusta tilanteessa, jossa asunto on lattiasta kattoon tuhottu tai joissa aiheutettu vahinko ulottuu muihin huoneistoihin. Erityisesti yksityisen ihmisen vuokratessa entistä omaa tai läheisensä kotia, iskevät taloudellinen tappio ja luottamuksen pettäminen syvälle. Tämänkaltaisten uutisten yhteydessä olisi kuitenkin hyvä tehdä edes jollain tavalla näkyväksi hyvinvointia heikentäviä ja huono-osaisuutta tuottavia rakenteita, ja yksilöä syyllistävän uutisoinnin sijaan pohtia, että se mikä ehkä näyttäytyy välinpitämättömyytenä tai tuhoavana käytöksenä, on oireilua, ja oireilun taustalla on aina syitä, joiden juuret voivat ulottua pitkälle yksilön menneisyyteen. Hyvinvoinnin lisääminen ja eriarvoistumisen katkaiseminen edellyttää päättäjien lisäksi myös medialta nykyistä enemmän tietoa, ymmärrystä ja huomion kohdistamista siihen, mikä yhteiskunnassa tuottaa, ylläpitää ja lisää pahoinvointia ja eriarvoisuutta. STM on juuri julkaissut suosituksia mielenterveyteen, päihdeongelmiin ja riippuvuuteen liittyvän stigman ja syrjinnän tunnistamiseen ja vähentämiseen, jossa nostetaan esille median tärkeä rooli erilaisten todellisuuskäsitysten ja ilmiöiden tulkintojen sanoittajana, kuvittajana ja välittäjänä (STM 2023, 29).

Tutkimusten mukaan erilaiset haitalliset kokemukset lapsuudessa, kuten esimerkiksi kiusaaminen, kaltoinkohtelu ja laiminlyönti, vanhempien ongelmallinen päihteiden käyttö tai mielenterveyden haasteet, eroriidat tai vanhempien menetys, ovat suurin yksittäinen aikuisiän hyvinvointia ja terveyttä ennustava tekijä. Jos haitallisia kokemuksia kasaantuu lapsuudessa samalle ihmiselle neljä tai enemmän, lisääntyy riski esimerkiksi päihderiippuvuuteen, mielenterveysongelmiin ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen aikuisiällä huomattavasti. (LSKL 2019.) Yhteiskunnan panostaessa varhaisiin ja

ennaltaehkäiseviin toimiin ja turvaamalla valmiiksi heikommassa yhteiskunnallisessa asemassa oleville riittävä toimeentulo ja tuki, ehkäistään köyhyyden lisäksi syrjäytymistä, sekä ylläpidetään rauhaa niin kodeissa kuin yhteiskunnassa yleisestikin.

LÄHTEET

IS 14.8. 2023. Vuorinen, Terho. 19-vuotias tuhosi vuokrakämpän totaalisesti – piti itse tekoa lievänä. Uutinen. Ilta-Sanomat.

LSKL 2019. Lapsuudenaikaiset haitalliset kokemukset vaikuttavat terveyteen läpi elämän. Uutinen 10.10.2019. Lastensuojelun keskusliitto.

RETS 2022. Päihteillä ja rikoksilla oirelevien nuorten tuen tarve on suuri – haasteena on nuorten sitouttaminen kuntoutukseen. Tiedote 27.9.2022.

Saari, Juho 2013, 160-165. Kolmas tie ja hyvinvointivaltion uudistaminen – Anthony Giddensin politiikka-asialista. Teoksessa Saari, Juho & Taipale, Sakari & Kainulainen, Sakari (toim.) Hyvinvointivaltion moderneja klassikoita. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

SOSTE 2023. SOSTEn laskelmat: Näin sosiaaliturvan kumuloituvat leikkaukset vaikuttavat käteen jääviin tuloihin – köyhyys lisääntyy. Uutinen 18.9.2023. SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry.

_STM 2019. Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti: Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja (43).

STM 2023. Strand, Teija, Ridanpää, Soile & Kotovirta, Elina (toim.) Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:29. Suosituksia mielenterveyteen, päihdeongelmiin ja riippuvuuteen liittyvän stigman ja syrjinnän tunnistamiseen ja vähentämiseen. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9873-5

Tilastokeskus 2021. Suomalaisnuoret muuttavat omilleen eurooppalaisittain varhain – koronan vaikutuksia voimme vain arvailla. Marjut Pietiläinen. Blogikirjoitus 18.2.2021. Tieto & trendit. Tilastokeskuksen asiantuntija-artikkelit ja ajankohtaisblogit.

VN 14.9.2023 dnro 20569/2023. Valtioneuvoston lausuntopyyntö 2023. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta.

YLE 17.8.2023. Nuorten ryöstöepäilyt kasvaneet rajusti alkuvuonna - myös pahoinpitelyjen määrä lisääntynyt Nuorten ryöstöepäilyt kasvaneet rajusti alkuvuonna – myös pahoinpitelyjen määrä lisääntynyt | Yle Uutiset

_Y-säätiö 2023. Asunnottomuuden poiston taloudelliset hyödyt. Elisabetta Leni. Blogikirjoitus 18.8.2023.

LIITE 4:
BLOGIKIRJOTUS 31.5.2023.

KATRI PAAKKANEN & ELINA POHJOSAHO

MISTÄ HÄÄDÖT JOHTUVAT JA VOIKO NIIDEN TOTEUTUMISTA ESTÄÄ?

Vva ry:n Stop häädöille -hanke selvitti huhtikuussa toteutetun valtakunnallisen kyselytutkimuksen avulla sekä vuokranantajien että asunnottomuutta kokevien kanssa työskentelevien kokemuksia häädöistä ja niihin johtaneista syistä. Kyselyyn vastanneiden mukaan häädön tai häätöuhan kokeneilla suurimpia haasteita olivat olleet päihde- ja mielenterveysongelmat, ja niistä johtuvat elämänhallinnan haasteet. Moni oli kuitenkin sitä mieltä, että usein häädöt olisivat estettävissä varhaisella tuella sekä toimivalla kommunikoinnilla asukkaan ja vuokranantajan välillä. Häätöjen ennaltaehkäisy on tärkeä osa asunnottomuuden poistamiseksi tehtävää työtä.

Kysely toteutettiin sähköisenä, ja se koostui pääosin avoimista kysymyksistä, sillä halusimme tutkia vastaajien ajatuksia laajasti ja saada syvällistä tietoa taustoittamaan häätöjä ilmiönä. Kyselyyn vastasi 97 henkilöä ympäri Suomen, ja heistä 60 % toimi vuokra- tai kiinteistöalalla ja 37 % sosiaalialalla joko julkisen sektorin tai kolmannen sektorin palveluksessa. Eniten vastaajina oli vuokranantajia (53 %) ja seuraavaksi eniten asumisneuvojia (13 %), jonka lisäksi vastaajissa oli esimerkiksi asumisohjaajia, asuntosihteereitä, sosiaaliohjaajia sekä sosiaalityöntekijöitä. Tässä blogikirjoituksessa käsittelemme sitä, mistä syistä häädöt vastaajien kokemuksen mukaan johtuvat, minkälaisia haasteita häätöuhan alla olevalla tai häädetyllä asukkaalla on ollut, sekä olisiko häätö ollut vastaajien mielestä estettävissä.

Selvitimme kyselyssä häädön perusteena olleita syitä, joiksi valtaosa vastaajista (90 %) nimesi vuokravelan, mikä onkin ehdottomasti yleisin syy häädöille (ARA 2023). Toiseksi eniten häätöjen syyksi nimettiin häiriökäyttäytyminen (72 %). Usein myös häiriökäyttäytymiseen perustuvissa häädöissä asukkaalle on kertynyt vuokravelkaa (ARA 2023). Muita syitä häätöihin olivat vastausten perusteella vuokrasopimuksen rikkominen, asunnon huono hoito tai asunnon vuokraaminen eteenpäin voittotarkoituksessa.
Pyysimme vastaajia kuvailemaan, minkälaisia haasteita häädön kokeneilla tai häätöuhan alla olevilla ihmisillä heidän näkemyksensä mukaan on. Vastaajien arvion mukaan sekä vuokranmaksun laiminlyöntiin että häiritsevään käyttäytymiseen perustuvissa häädöissä asukkaan haasteina ovat

suurimmaksi osaksi olleet päihteiden ongelmakäyttö ja mielenterveyden haasteet. Moni kuvasi, kuinka niistä johtuen on joko menetetty kyky arjen elämänhallintaan tai aiheutettu häiriötä asunnolla tai sen ympäristössä. Lisäksi päihteiden ongelmakäyttöön voi vastaajien mukaan liittyä ilkivaltaa, velanperintää sekä rikoksilla oireilua, ja häiriöitä saattavat asukkaan itsensä sijaan aiheuttaa asunnolla vierailevat tuttavat.

> *"Ihmisillä voi olla todella iso kynnys uskaltautua avun hakemiseen."*

> *"Monihaasteisuus on yleistä ja asiakkaat näkevät, että tilanteessa ei ole enää mitään tehtävissä."*

Mielenterveyden haasteiden ohella vastauksissa tuotiin esille neuropsykiatriset piirteet, kuten ADHD tai autismikirjon häiriö, sekä niihin liittyvät asumisen haasteet ja häädöt. Näiden haasteiden kanssa elävällä on usein toiminnanohjauksellisia vaikeuksia, mitkä voivat vaikuttaa esimerkiksi kykyyn hakea Kelan tukia tai huolehtia siitä, että ne ovat ajan tasalla. Terveyshaasteet voivat myös olla diagnosoimattomia, jolloin ihminen ei välttämättä ole lainkaan palvelujen piirissä ja saa tarvitsemaansa tukea. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyssä tulisikin hyödyntää myös etsivää ja proaktiivista työtä, sillä on myös ihmisiä, jotka eivät kykene hakeutumaan palveluiden piiriin virastoihin tai toimistoihin (Kaakinen 2023).

> *"Yllättävän usein työssäkäyvällä on haasteita menojen priorisoinnissa."*

Aina häädön taustalla ei ole päihteiden ongelmakäyttöä tai mielenterveyden haasteita; vastaajat kuvasivat, että vuokravelkaan liittyvissä häädöissä asukkaalla voi myös olla yleisesti vaikeuksia hallita omaa talouttaan, toistuvaa yli varojen elämistä, pikavippejä tai peliriippuvuutta. Lisäksi muutama vastaajista mainitsi äkilliset elämänmuutokset parisuhteessa tai työn suhteen, tai muut elämän kriisit. Myös ylisukupolvinen huono-osaisuus tai toisaalta läheisverkoston tuen puuttuminen sekä vaikeus toimia palvelujärjestelmässä mainittiin.

> *"Häätö on lähes aina estettävissä tilanteissa, joihin ei liity väkivaltaa tai sen uhkaa."*

> *"Vuokralaisen pitää olla itse aktiivinen ja edes yrittää hoitaa asiat kuntoon ja parantaa tapansa."*

Kysyimme, olisiko häätöjä voitu estää jotenkin, moni vastasi, että ajoissa toimimalla esimerkiksi ottamalla yhteyttä sosiaalitoimeen tai sopimalla vuokranantajan kanssa maksusuunnitelmasta häätö olisi ollut estettävissä. Useassa vastauksessa korostui odotus asukkaan omasta vastuusta avun ja tuen hakemisessa. Toisaalta moni myös arveli joidenkin asukkaiden kohdalla ongelmien kasautumisen synnyttäneen asukkaalle kokemuksen siitä, ettei mitään ole enää tehtävissä. Vaikka moni vastasikin, että häädön estämiseen olisi riittänyt, että vuokralainen olisi ollut yhteydessä, ei asia kuitenkaan ole niin

yksinkertainen. Asukas voi kokea häpeää asumisen epäonnistumisesta, ja psyykkisenä selviytymiskeinona välttelee asioiden hoitamista tai avun pyytämistä. Haasteena voi olla myös palveluihin hakeutuminen ja niihin sitoutuminen, tai tuen vastaanottaminen ylipäätään. Siksi se, miten tulee kohdatuksi ei ole yhdentekevää.

> *"Olisi riittänyt, että vuokralainen olisi ollut yhteydessä."*
>
> *"Tuntuu, että liian moni häpeissään vain "katoaa", ei sovi maksusuunnitelmia, vaikka se olisi ollut täysin mahdollista."*

Jotta asukas uskaltaisi ottaa ajoissa vuokranantajaan yhteyttä tai vastata tämän yhteydenottoyrityksiin, on kokemus kohtaamisesta ja kohdatuksi tulemisesta tärkeää. Tässä kunnioittava ja empaattinen suhtautuminen asukkaaseen ja tämän kokemiin haasteisiin on avainasemassa. Asenteisiin voidaan vaikuttaa lisäämällä ymmärrystä esimerkiksi riippuvuuksista ja psyykkisistä sairauksista, ja näitä tietoja sekä kohtaamisen taitoja olisi hyvä vahvistaa myös vuokra-alalla.

Eettisten ja lainsäädännöllisten perusteiden lisäksi asunnottomuuden poistamista voidaan perustella taloudellisilla säästöillä, ja kustannustehokkaimmaksi tavaksi on havaittu nimenomaan asunnottomuuden ennaltaehkäisy. Ympäristöministeriön selvityksen mukaan asunnottomaksi päätyminen taloudellisista syistä on yhteiskunnan kannalta epätarkoituksenmukaista ja kallista, ja siksi sen estäminen olisi tärkeää. Taloudellisista syistä aiheutunut asunnottomuusuhka tulisi tunnistaa ja priorisoida velkajärjestelyjä myöntävissä palveluissa. Vaikka kaikki häädetyt eivät päädy asunnottomiksi, häätöjen ennaltaehkäisyllä on merkittävä osa asunnottomuuden poistamisessa. (Kaakinen 2023.)

Kustannustehokkuutta voidaan tarkastella myös vuokranantajan näkökulmasta: on myös vuokranantajan etu, että mahdollistetaan asumisen jatkuminen ja tehdään realistinen maksusuunnitelma vuokravelan maksamiseksi, sillä vastaajien kokemusten perusteella ulosoton kautta rahoja on vaikeampi saada. Häätöjen ennaltaehkäisyn resursoinnin perustelu voi olla yksinkertaisempaa, kun taustalla on tutkittua tietoa toteutuneiden häätöjen todellisista kustannuksista. Vuokranantajat, joilla on selkeästi hallinnoitu ja määritelty häätöprosessi, ovat myös parhaiten tietoisia häädöistä aiheutuvista kustannuksista.

Ennen kaikkea häädetyksi tuleminen tai häätöuhka on aina kriisi sen kokevalle ihmiselle, ja siitä selviytyminen vaatii fyysisien ja taloudellisten resurssien lisäksi henkisiä voimavaroja. Paineen alla eläminen voi aiheuttaa toivottomuuden tunnetta ja lamaannusta, ja jo se saattaa kenellä tahansa kasvattaa tuen tarvetta omassa arjessa selviytymiseen. Kenenkään ei tulisi kokea pelkoa tai häpeää siitä, että tarvitsee apua, ja kynnystä avun vastaanottamiseen tulisi madaltaa kaikin keinoin. Erilaisten haasteiden havaitseminen ja tunnistaminen varhaisessa vaiheessa antaa paremmat mahdollisuudet tukea ihmistä siten,

että esimerkiksi häädöltä voidaan välttyä. Asuminen on jokaisen ihmisen perusoikeus ja sen turvaaminen asunnottomuutta ennaltaehkäisevänä toimena ensisijaista.

> *"Aivan varmasti häätö olisi voitu estää. Tukea ja toisaalta jämäkkyyttä tarvitaan. Yksinjäävän on lähes mahdotonta selviytyä."*

LÄHTEET

ARA 2023. Selvitys häätöjen kustannuksista. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 1/2023 Selvitys häätöjen kustannuksista.

Kaakinen, Juha 2023. Ympäristöministeriö. Kotiin. Selvitysraportti tarvittavista toimenpiteistä asunnottomuuden poistamiseksi vuoteen 2027 mennessä. Selvitysraportti asunnottomuuden poistamisesta 30.1.2023_saavutettava (ym.fi)

KOHTI HÄÄTÖJEN EHKÄISYÄ
Stop häädöille – Häätöuhan varhainen tunnistaminen ja häätöjen ennaltaehkäisy koulutuksen keinoin – hanke 2023–2025
Loppuraportti

Vailla vakinaista asuntoa ry 2026